

Брой 4 (1933)

Април 2017 г.

Година LVIII, ISSN-0205-0943

Цена 0.80 лв.

Туристическият вестник

www.btsbg.org

Издание на БТС

Нека Великденските празници Ви донесат радост и щастливи мигове. Желая Ви здраве и благополучие, създаване на всичките Ви надежди и много поводи за усмивка по туристическите маршрути - където и да са те.

Станимир Беломъжев – световен шампион

България има исторически златен медал в зимните спортове. Спечели го Станимир Беломъжев в средната дистанция на световното първенство по ски ориентиране, което се провежда в Красноярск, Русия. Това бе единствената титла, която липсваше в неговата блестяща кариера.

29-годишният троянец стартира с последен стартов номер и след кратка неувереност в самото начало постепенно набра скорост и започна да подобрява всички междинни времена по почти десеткилометровото трасе. Основните му конкуренти от Русия, Швеция и Норвегия финишираха с отлични времена, но се надявахме, че Станимир ще намери резерви, за да промени подреждането в крайното класиране.

Именно в последната част преднимата на българина се увеличи и той финишира с убедителните 15 секунди пред Ерик Рост (Швеция). Трети се класира Ларс Мохольт (Норвегия). Домакините Андрей Григориев и Андрей Ламов са четвърти и пети, а последното шесто място на подиума остана за световния шампион от спринта Улрик Нордберг (Швеция).

На финала, след като осъзна, че е изпълнил мечтата си да стане световен шампион, Станимир счути щеките си в коляното, с което показва, че чакането завърши и той постигна световния връх в нашия спорт. Станимир е част от световния елит през последните 5-6 години и след три европейски титли и два световни сребърни медала най-после успя да покаже, че е достоен носител и на световното злато.

Не скри сълзите си на радост и гордост от световното постижение и треньорът и баща на Станимир – Иван Беломъжев. Той, заедно със своята съпруга и майка на шампиона Веска Беломъжева, са първите треньори, заработили със своя син от най-ранна възраст.

Запитан какво предстои нататък, Станимир каза, че ще работи още по-упорито, за да докаже, че тази титла не е случайност. Той би искал с нашия спорт да се занимават повече деца, а при възможност в следващата година да се подготви и участва в Зимните олимпийски игри в ски бягането.

Константин Койнов

На гости на алпиниста Боян Петров

- Г-н Петров, каква е Вашата публична кауза?

- Аз работя като зоолог в Националния природонаучен музей към БАН. Освен да изследвам определени групи животни и да се грижа за колекциите, работата ми е да пиша експертни становища относно въздействието на определени проекти върху фауната в районите, където те се реализират. От чисто човешка страна, не подкрепям инвестиционни намерения, целящи добива и преработка на изкопаеми природни богатства, особено в границите на места от европейската мрежа от защитени територии Натура 2000. Винаги съм бил активен в защитата на парковете ни, а в момента предстои приемане на плановете за управление на националните паркове „Пирин“ и „Рила“, както и на природен парк „Витоша“. За териториите на всичките паркове има огромен инвеститорски интерес от заземане на територии, за строеж на нови писти и съоръжения, така че туристите да се улесняват все повече и повече, ако

може дори с лифт до върховете да се качват. Опазването на дивата флора, фауна и естественоста на местообитанията се превръща във второстепенна, маловажна цел. Заинтересованите компании очевидно имат достатъчно голямо лоби, за да успяват да правят хватките така, че да минават редица спорни текстове и процесуални вратички, които според мен са абсолютно недопустими.

От хилядолетия природата е съществувала без нас и е оцелявала, без да се налага някой да я „управлява“. Авторите на новите планове искат да ни убедят, че с резачките ще увеличим и помозем на биологичното разнообразие. Като „Мъж на годината 2016“ чувствам, че трябва да се боря именно за каузи, които са национално значими. Не мога да седя отстраня, гледайки проблемите и поствайки коментари във Фейсбук - трябва всички да участваме, ако искаме парковете ни да се пазят в полза на обществото, а не в полза на компаниите.

Продължава на стр. 20

**АБОНИРАЙТЕ СЕ
ЗА ВЕСТНИК
„ЕХО“**
ЗА ДА БЪДЕТЕ
ЧАСТ ОТ ТУРИЗМА

№ 255
В каталога на Български пощи
или в централата на БТС

На вниманието на туристическите дружества – членове на Сдружение „БТС“

Уважаеми колеги,
На редовно заседание на УС на Сдружение „БТС“ на 17 март 2017 г. бе проведена дискусия относно нарушения на уставни норми от Председателя на БТС. Констатиран са нарушения на Председателя в договорната политика, произтичащи от правилата и реда за управление и стопанисване на имуществото на Сдружение „БТС“, приети на 49-ия конгрес. Правени са еднолични кадрови назначения от г-н А. Стоев, несъответстващи на приетото щатно разписание. На заседанието с шест на един глас УС се разграничава от стила на работа и едноличните действия на Председателя. УС на БТС категорично се разграничи и от изявленията на

Председателя, направени на проведените през есента семинари с дружествата, членуващи в БТС. За съжаление Председателят г-н Алексей Стоев, вместо да се съобрази с решението на УС, от своя страна в писмо до членовете на УС сам се разграничава от мнението на присъствалите 6 членове на УС.

Въпреки многократните забележки, правени по горните въпроси от членовете на УС и Инспектората на БТС, господин Стоев продължи с неуставното си поведение и решения да нарушава чл. 38, ал. 3 и чл.42, ал. 1, 2, 3 от Устава на БТС. Без санкция на УС е отнел пълномощията на Изпълнителния секретар с дата от 15 март, без да уведоми за това свое

действие УС на редовното му заседание, проведено на 17.03.2017 г. В съответствие с чл. 40, ал. 3 и ал. 4 от Устава на БТС на 31 март 2017 г. се свика Извънредно заседание на УС, на което предвид създамата се ситуация се взеха следните РЕШЕНИЯ:

- За подготовката и провеждането на 50-ия редовен конгрес на БТС, съгласно чл. 39, ал. 1 от Устава, функциите на представляващ БТС да се изпълняват от члена на УС Карел Маринович.

- Възстановяване на пълномощията на Изпълнителния секретар на БТС Веселин Цанков.

От членовете на Управителния съвет на БТС, присъствали на извънредното заседание

Кюстендилските туристи отбелязаха 103 години от първия организиран поход в региона

С поход до местността Ючбунар и тази година туристите от ТД „Осогово“ - гр. Кюстендил, поднесоха цветя на Паметника на туризма по повод 103 години от първия организиран поход. С песни, стихове и приветствия многобройните любители на планината отбелязаха своя празник.

На 25 март 1914 г. 20 ученици от Кюстендилската мъжка гимназия в една беседка на градската градина основават младежко туристическо дружество „Руен“ с председател Кирил Цонев. Приема се, че тази дата е началото на организиран туризъм в нашия край. На 2 април 1914 г. е направен първият организиран поход до местността Ючбунар.

След набиране на средства започва и строителството на първата хижа в Осоговската планина. Откриването ѝ става на 12 юли – Петровден, 1928 г. С построяването на хижата се сбъдва мечтата на кюстендилските туристи да си имат свой дом в планината. Дружеството развива активна дейност, която в годините около Втората световна война замира. Веднага след войната дружеството набира бързо сили, привлича в редиците си над 350 членове. Правейки равностойна на дейността през годините на дружеството, то е имало не само отлични туристи, но и много добри планински водачи. Не може да не споменем имената на

Милан Киселички, Йордан Зарев, А. Икономов, г-р Д. Стефанов, Йордан Йорданов, м.с. Стефан Иванов, Благой Симова, Еремийчо Еремиев, г-р Хр. Демуревски, Кирил Давидков, Владимир Никол, Георги Пейчев, Любомир Младенов и др.

Дружеството е носител на два ордена „Кирил и Методий“ - I и II степен, по случай 50- и 75-годишния му юбилей. Постигнатите резултати през годините са плод преди всичко на всеотдайния труд, на усилията и стремежите на кадрите, работили в дружеството, на обществените деятели, на туристите, на ветераните на туристическото движение.

До паметника на дружеството има поставена информационна табела по вече реализирания проект от дружеството - „Зелена директна линия“. От нея може да получите информация за групата секции, които са много интересни и атрактивни. Те са обявени за природна забележителност през 1989 година. Това са и най-старите секции в България, а възрастта им е над 130 години. Трите секции гордо се извисяват, а около тях има и цяла горичка от млади такива. Туристите отново се докоснаха и направиха безброй снимки на вековните дървета.

Честит празник, уважаеми членове на ТД „Осогово“, планинари и приятели на планината!

Силвия Михова

Предконгресен диалог

Позабравени отговорности

С времето националната организация на българските туристи ще трябва да поема отговорности за своето развитие и съвършенстване. Като една от най-важните от тях би следвало да посочим подмладяването на членската маса. Смело може да се каже, че издигнатата преди години Наредба № 2 на Министерството на образованието ликвидира тотално ученически туризъм. Защото усложни до краен предел организацията и провеждането дори на един съвсем елементарен туристически излет на децата сред природата.

В моята повече от двайсетгодишна практика чрез Скаутския туристически клуб в Габрово съм провеждал десетки туристически походи с ученици през слънчевите летни простори и дълбоките зимни снегове на Стара планина, Рила, Пирин и Родопите. И, забележете, без никакви разрешителни от Регионалния инспекторат на МОН. Тогава! А сега кой учител или туристически организатор ще тича поне седмица време да събира нужните двайсетина документи по тази прословута Наредба, за да заведе децата си на екскурзия до крайградската зона например? Без каквото и да е заплащане или като компенсация в дни към годишната му отпускат!

Оттук произтича още една задача за ръководството на Българския туристически съюз – да лобира пред Министерството на образованието за коренна промяна в отношенията му към ученически туризъм. В същия дух трябва да третираме и въпроса за туристическите младежки кадри, които трябва да се подготвят още от ученическа възраст. Става дума за млади инструктори по туризъм, каквито са предимно по-младите учители. Но за това отново ще е нужно да се възстанови прякото взаимодействие на нашия Съюз с образователното министерство.

По друг аспект за кадрите би следвало да се обърне по-сериозно внимание на въпроса за планинските водачи, без които по принцип не бива да бъдат организирани по-сериозните прояви в планината. Като един от учредителите на Националното

сдружение на планинските водачи, наскоро се сблъсках с дилемата професионални планински водачи или непрофесионални такива. Когато създадохме нашата национална организация, всички бяхме планински водачи, подготвени в системата на БТС, способни да водят летни и зимни походи във висока планина. Като такъв и аз съм водил многобройни групи за екскурзионно летуване, ученически групи и пешеходни прояви навсякъде из страната и дори в чужбина (от Айзенах до Будапеща). Затова разграничаването на планинските водачи и подценяването на подготвените такива на Мальовица също трябва да бъде поставено за разрешаване от БТС.

Смея да повдигна въпроса и за приключването на историята на нашия Съюз. Вече се обърнах към редакцията на в. „Ехо“ с предложение да се потърсят архивни материали с помощта на предишния главен редактор Любомир Григоров. И от Ваня Стоилова, която навремето беше събрала голяма част от историята.

Накрая бих искал да повдигна въпроса за пряката връзка на централното ръководство на БТС с дружествата по места. Системата за райониране на дружествата смятам за недействаща. От много години за габровското дружество отговаряше Петко Стойнов, когото отдавна не сме виждали. Пък и за какво да го виждаме, след като с нищо не може да помогне на местната ни туристическа организация. Затова се осмелявам да предложа на новото ръководство на БТС пряко да поддържат връзката с туристическите дружества от страната – нека не се капсулира, а да общува с „нормалните“ туристи от всяко населено място. Така ще се почувства ползата от истинското управление на организацията.

Д-р инж. Христо Мангев – м.с.

Първото селско туристическо дружество на 115 години

Настоящата 2017 година е юбилейна за членовете на Туристическо дружество „Ибър“ в Долна баня. На 18 април се навършват 115 години от полагане основите на организиран туризъм в тогавашното село от 15 млади и ентузиастични планинари и така на практика създават първото в страната селско туристическо дружество „Ибърски турист“. То било 16-о поред в България и първото в Софийско, а негов първи председател става младият учител даскал Атанас Цветков. Даскал Цветков бил неуморим организатор и ерудиран за времето си човек, който не жалел своя труд за благо на местните хора. Четири години по-рано е сред учредителите на народно читалище „Рила-1898“ и сред основателите на местното Ловно-рибарско дружество „Сокол-1898“. Все по това време написал книга за миналото на Долна баня и пътеписи за сезонното, привлякъл погледа на туристическия свят и през 1906 година тук се е провел 6-ият редовен национален туристически събор. Първия си пътепис озаглавил „На Мусала“, „извадил“ от миналото древното име на селището „Венетица“ и сякаш още тогава дал името на първата от днешните две хижи в Рила планина.

Това накратко припомним в началото на своя отчет за дейността на дружеството през миналата 2016 година председателката на Управителния съвет Елена Сухарева, след което в телеграфен стил спомена пред присъстващите на годишния форум членове на хижа „Гергиница“ за дейността на долнобанската планинска организация.

И през миналата година са запазени традиционните туристически прояви – „минзхареният“ поход, празникът на левурдата, празниците на Рила и масовото изкачване на връх Мусала и патрона на дружеството връх Ибър, походът до хижа „Мечит“, празникът на

долнобанската баница и младото вино.

Походите по различни маршрути в планините бяха пешеходни, автомобилни или на кола, част от които съвместно с туристите от съседното дружество „Планинар“ от град Костенец.

Долнобанските туристи през миналата година посетиха Прага и Виена, българските манастири в Сърбия, незабравимо бе преживяването с теснолинейката от Септември до Банско и националните тържества във Велико Търново по случай обявяването на Независимостта на България, а чудесен бе финалът на екскурзиите с посещението на Кърджали и Перперикон, Смолян и Златоград.

Почти десетгодишна е вече историята с трудностите по стопанисването, опазването и ремонта на туристическата база на долнобанското дружество - старата и нова хижа „Венетица“ и хижа „Гергиница“. Те са общинска собственост, а общината трудно отделя средства за поддръжката им. Радващо е, че за настоящата година са заделени от общинския бю-

джет все пак някакви средства - субсидия за подпомагане на дейността, за което туристите благодарят на кмета Владимир Джамбазов.

От десет години третият етаж от новата хижа „Венетица“ пък се ползва от членовете на Ловно-рибарското дружество „Сокол-1898“ с решение за безсрочно ползване от Общинския съвет, а от миналата година е подписан договор със Спортен клуб „Иккен“ за пет години съвместно текущо поддържане, ремонтване, стопанисване и управление, като част от техните работници станаха и членове на дружеството. С помощта на този клуб на хижа „Гергиница“ е възстановена външната ограда, поставена е нова врата с козирка на сградата, боядисан е коридорът и са освежени три стаи на първия етаж. През тази година съвместната работа ще продължи с текущ ремонт на първия етаж и реновиране на кухнята, ремонт на покрива и почистване на улиците и гр.

В навечерието на юбилея на долнобанското дружество с помощта на семейство Пандови е създадена Фей-

сбук страница на Сдружението, която тепърва ще „прохожда“ и ще става все по-интересна и полезна за всички туристи.

Радващо е, че в навечерието на юбилея на планинската организация млади хора стават членове, други пък си възстановяват членството, а трети просто обичат красивата ни природа.

За отчетната година от членски внос в касата на дружеството са влезли 868 лева, а от дарения - 611 лева. Членският внос е събран от 32-ма работещи, 36 пенсионери и безработни и 2-ма учащи се редовни членове - информира председателката на Контролно-ревизионната комисия Боряна Троянска.

На събранието членовете направиха частичен избор за попълване състава на Управителния съвет, като на мястото на нелепо загиналия метеоролог на Мусала м.г. Огнян Филимонов те избраха г-р Весела Узунова, след което гласуваха и годишна план-програма с отделни мероприятия през юбилейната година на дружеството.

Любомир Кузев

На 22 март ние, туристите ветерани от гр. Сандански и гр. Петрич, давайки израз на своите надежди за плодородие и най-вече за хубаво време, решихме да посрещнем пролетта заедно на кампинг „Горски кът“, намиращ се на изток от Сандански, в полите на Пирин. Организатор и домакин на срещата бе КТВ „Коста Поподоров“, гр. Сандански.

Ние, санданчани, се събрахме в началото на градския парк и тръгнахме към кампинга. Хубаво време. Слънцето беше забравило, че е още само март, и грееше с пълна сила. Красота на където погледнеш. Нацъфтяло е всичко, което може да цъфти – жълти декоративни храсти, магнолии, праскови, сливи, череша... И какъв аромат само! Поуморихме се и спряхме под едно сливово дръвче да отбърънем. Един по-силен повеи на вятъра ни засипа с нежни бели венчелистенца от цветовете на дръвчето. С това Пролетта ни каза: „Колко сте странни вие, хората! Мислите, че сте най-умните във Вселената, но не сте! Иначе нямаше да се готвите да ме посрещате. Затова ви посипах с венчелистенца от прецъфтяващата вече слива – да разберете, че аз съм вече тук и не вие мен, а аз вас посрещам. Така е може би за-

Пролетен празник на туристи ветерани

щото, как да се изразя по-цивилизовано, без да ви обидя, възрастнически сте малко. Но вие и такива ми харесвате. Всеки от вас има някаква болестка – я краката, я гърбът или нещо друго. Но не се предавате, вървите. Живец има у вас! Само за едно ще ви упрекна – как пък никои не се сети да вземе внучето си? Най-обичам да виждам възторга в очичките на децата, когато се възхищават на сътвореното от мен. Пък и така ще ги направите почитатели на планините! А между другото, вече посрещнах перничани. Дойдоха с автобус и ви чакат на кампинга.“

И наистина, когато наближихме мястото на срещата, гората ечеше от народни песни под аккомпанимента на Никола Китипов с акордеон и Валентин Цветанов с тарамбука. Срещнаха се двете групи туристи ветерани. Прегръдки, целувки...

Продължава на стр. 21

ПОКАНА

УС на ТД „Добротица“ - с. Ново Ботево, община Добрич, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗЮЛНЦ и чл. 22, ал. 2 от Устава на дружеството свиква Общо събрание. Общото събрание ще се проведе на 18.05.2017 г. в залата на туристическа спалня „Добротица“ - гр. Добрич, от 18 ч. при следния

ДНЕВЕН РЕД:

Отчет за дейността на ТД „Добротица“ за 2016 г. - докладва председателят на УС.
Отчет на Инспектората на дружеството за 2016 г. - докладва председателят на Инспектората.

Избор на нов Управителен съвет.
Избор на нов състав на Инспектората.
Утвърждаване на нови членове на дружеството, изключване на нередовни членове, съгласно Устава на дружеството - докладва секретарят на УС.

Избор на делегат за ОС (конгрес) на БТС.
При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, събранието ще се проведе на същия ден, на същото място – един час по-късно.

Негелчо Василев -
председател на УС на ТД „Добротица“

ЧЕСТИТО!

Съоснователят на Туристическо дружество „Шипка“ в Пловдив и активен планинар Хубен Влашев навърши достолепните 90 години. Желаяме крепко здраве и бодр дух за нови туристически изяви.

На добър час през идните десетилетия!

От приятелите
от ТД „Шипка“ и
Клуба на ветераните туристи

БТС проведе зимен курс за планински водачи

През март в Учебен център "Малъовица" се проведе курс за планински водачи - зимен профил. В него се включиха представители на туристическите дружества ТД "Сърнена гора" - Стара Загора, ТД "Орлово гнездо" - Казанлък, ТД "Кайлъшка долина" - Плевен, ТД "Приста" - Русе, ТД "Средногорец" - Чирпан, "Хайдут" - Калоян, "Бачо Киро" - Дряново, и "Родни балкани" - Варна. Обучението на курсистите започна с долекарска помощ, предпазване от опасности в планината и оказване на първа помощ. Лекциите се водеха от г-р Атанас Пелтеков. Цялостното обучение беше онагледено с мултимедия. Теоретичното обучение беше съпроводено с практически занимания. Обучението продължи с теория, а преподавател бе Иван Кандиларов. Практическата част поеха квалифицираните планински водачи Анастас Величков и Иван Пандинов.

Зорница Рагонова

Зорница Рагонова

Ветерани туристи се събраха на „Магара“

Около 70 ветерани туристи от Шумен, Русе, Добрич, Варна, Благоевград, Попово, Бургас и Казанлък се събраха в туристическата хижа „Магарски конник“ в Националния историко-археологически резерват „Магара“, за да станат съпричастни на двудневния поход „Първа пролет“. Организатор бе Клубът на ветераните туристи на дружество „Магарски конник“ в Шумен, който от няколко години традиционно провежда това интересно преминаване по маршрути в този край. С приветствие към участниците се обърна председателят на клуба Върбан Върбев, който е много активен и живее с идеята пенсионерите да прекарват много време сред природата.

„Вечерта в хижата направихме много интересна среща с веселие, песни и танци. Нашите ветерани певци изпяха пролетни и туристически песни и след това започнаха изявите на талантите. Пенсионери от 70- до над 80-годишна възраст се раздаваха във вихъра на танците“, разказва Върбан Върбев.

На следващия ден туристите, разделени на две групи, преминаха по няколко маршрута - едната тръгна по екопътеката край Магарските скали, с изкачване на Магарското плато, а втората посети първопрестолна Плиска с разглеждане на Музея на азбуката и Голямата базилика. След това маршрутът бе към останките на археологическия резерват „Шуменска крепост“, през юбилейния комплекс „1300 години българска дър-

жава“, а във Велики Преслав бяха разгледани Симеоновият дворец и Златната църква във втората българска столица. Край туристическата база в Природния парк „Шуменско плато“ стана приятелска среща с почерпка между представителите на различните клубове от страната.

Йордан Димчев, член на Клуба на ветераните туристи към Туристическо дружество „Приста“ в Русе, сподели: „За първи път участвам в шуменския поход на ветераните туристи, много ми хареса, посетихме исторически обекти, свързани с далечната българска история. Намерих нови приятели с туристическо хоби. Обичам да ходя из българските планини и всеки път, когато имам възможност, тръгвам по туристическите пътеки.“ Виолета Методиева, член Клуба на ветераните туристи при дружество „Айгидик“ - Благоевград, допълва: „Разкошни са ми впечатленията, особено срещата вечерта в туристическа хижа „Магарски конник“, веселихме се от душа. Аз поначало съм туристка, обикалям най-вече близките планини Рила и Пирин, имаме и много активна дейност на клуба по отношение на туризма, защото това носи здраве, помага ни много да се чувстваме по-млади. Като ме гледате, може ли да ми гадате 74 години? А с мен са още две жени от Благоевград, едната е надхвърлила 80-те - Свободка Тренчева, но не се уморява, добър приятел на пешеходния туризъм, преминава десетки километри.“

Георги Ников

Отново заедно сред природата

Добре дошла, Пролет! Да е топла, да е щастлива! Да се отворят сърцата ни като цъфнало бадемovo дърво! Така си казахме, преди да тръгнем към Града на 100-те хайдутини - Сливен. Група туристи ветерани от ТД „Сърнена гора“ - Стара Загора, с нетърпение чакахме този ден след дългата зима. Една група продължи с автобуса до Природен парк „Сините камъни“, а друга тръгна по екопътека „Халката“. Под нас се разстилаше градът с белите си сгради и червените покриви на къщите, като една огромна разрошена мартеница. Някъде там, в далечината, е и средновековната крепост „Туида“, която разгледахме на следващия ден. Изкачваме се бавно ние - седемдесетгодишните, и се радваме на разгънатата пред нас синьо-зелена панорама. Дъх на автентична природа. Отпиваме от планинския еликсир и попадаме в нежната прегръдка на земята и небето. Вече сме до „Халката“ - кварцово скално образувание, високо 8 м. През двуетровия му отвор синее небето. Гледаме причудливите форми на скалите. В камъка, скалата, в поваленото от бури дърво е скрита безкрайна пря-

мота. Прекрасно чувство и усещане! Душата истински се радва...

Пролетното слънце гали косите ни и тук-там се спираме до безгрижни изгриви поточета за глътка чиста планинска вода. Пристигаме в местността Карандила и отсядаме в хотел „Стелит“. Усмивката, ни посреща Яна Кръстева - управителката. Тук се събираме с другата ни група, която е направила преход до местността Меча поляна. Не ни се прибира и се разхождаме из района. На места все още се белеят снежните крпки на отиващата се зима. Благоуханен пролетен лъх появява, вятърът раздухва загасналия през зимата живот и целува с любов земята.

Вечерта символично изпращаме Баба Марта и посрещаме Пролетта. Музика, песни, танци до късно...

На сутринта изгревът отвори вратите на всичко и пред всекиго - за следващото ни пътешествие въпреки годините - и пак различно, и пак вдъхновяващо.

Донка Генчева,
ТД „Сърнена гора“,
гр. Стара Загора

Членове на ТД „Сърнена гора“ участваха в тържествата на връх Шипка

И тази година ТД „Сърнена гора“ осигури два автобуса за членовете си, желаещи да участват в тържествата на връх Шипка. Групата, ръководена от Продан Проданов и Енчо Станев, наброяваше 96 човека, като участници в нея бяха 30 младежи от Младежката секция към Клуба по пешеходен туризъм, членове на Клуба по пешеходен туризъм, начело с председателя на друже-

ството Георги Гацин и председателя на клуба Велко Велков, туристи от Клуб ветерани. Най-възрастният участник в групата беше Грозю Грозев, който 2 дни по-късно стана на 87 години. В 8.00 ч. автобусите потеглиха към вр. Шипка. Поради големия брой посетители на тържествата и създадената организация нашите автобуси се наложи да спрат и да паркират ско-

ро след навлизане в прохода. По-голямата част от групата тръгна пеша по пътя и пътеките към върха, но част от ветераните бяха изправени пред опасността да празнуват в автобусите. По-късно, след разговор с отговорните по организацията на транспорта лица, двата ни автобуса бяха допущани да стигнат до върха и така цялата група успя да участва в тържествата

по случай 139 години от Освобождението на България. Младежите положиха цветя на паметника на върха. Всички туристи имаха възможност по избор да участват в тържествата на прохода или на самия връх. В 13.30 ч. сборният пункт беше пред руския паметник до позициите на Стоманената батарея. Всички участници бяха точни и разделени на две групи и по две различни пъ-

теки се спуснаха към град Шипка, където посетиха Храм-паметника „Рождество Христово“. С това приключи празничният ден за туристите от ТД „Сърнена гора“ и в 16 ч. двата автобуса потеглиха към Стара Загора, където желаещите взеха участие и във вечерните тържества по повод празника и в града.

Енчо Станев

Осмомартенски поход на клуб „Орлица“ при ТД „Орлово гнездо“

И тази година по традиция Дамски клуб „Орлица“ при ТД „Орлово гнездо“ - гр. Казанлък, стана организатор на Общинския осмомартенски туристически поход на жените по маршрута гр. Плачковци и Тревенския Балкан. В утрото на 8 март на гарата в гр. Казанлък се събраха участничките в похода – 22 усмихнати, развълнувани жени. В ръцете на много от тях имаше букетчета от здравец и кокичета. Всяка новопристигнала участничка бе посрещана от останалите с радостни възгласи и поздравления за празника. Да изпрати групата на гарата, беше дошъл г-н Кръстьо Петков – секретар на ТД „Орлово гнездо“. Той ни пожела много настроение и един незабравим празник.

Влакът София – Бургас пристигна и ние се настанихме в свободните купета. На гара Тулово направихме смяна за Плачковци. В приятни разговори около предстоящия поход пристигнахме неусетно на гара Плачковци. Тук бяхме посрещнати сърдечно от нашите стари приятели Росен Бонев и майка му Румяна, които по-късно непрекъснато ни придружаваха, помагаша ни при настаниването и осигуряваха превоз на нуждаещите се. За това е нашата искрена благодарност към тях. След възлението от пътуването и срещата с Росен и майка му оставихме багажа в къщата за гости на Бонев в Плачковци. Тук щеше да нощува по-малката част от групата. Направихме кратка почивка за освежаване и се отправихме към читалище „Пробуда 1924“, където предстоеше да се проведе уговорената среща с читалищни дейци, с кметския наместник на гр. Плачковци и други гости. На входа на читалищната сграда, наскоро ремонтирана и освежена, ни посрещнаха сърдечно г-жа Мария Желязкова – секретар на читалището, и г-жа Анета Того-

рова – сътрудник. Бяхме поканени да влезем в зала с красив резбован тапан. Докато изчакахме кмета г-н Борислав Борисов, продължихме започнатия непринуден разговор с любезните домакини. Кметът пристигна усмихнат, енергичен и непринуден, какъвто част от нас вече го познавахме от първата ни среща в с. Енчовци, състояла се миналата година. Срещата започна с представянето от страна на домакините. Г-жа Анета Тодорова разказа за историята и облика на този привлекателен в миналото край, за читалището, основано през далечната 1924 г., и разнообразната му дейност. Не скри болката от обезлюдяването заради тежките икономически условия. В цветущото някога градче днес живеят едва около 2000 души с надеждата, че това ще се промени към по-добро. От името на клуб „Орлица“ Мария Пашалова представи участничките и разказа за неговата дейност. Основан е на 18.04.1987 г. от осем ентузиастични туристки и скоро ще отбележим

неговата 30-годишнина – време, през което са се случили толкова хубави неща – походи наблизко и далеч по родни планини и забележителности у нас и в чужбина, срещи с видни творци – писатели и поети, станали по-късно наши приятели, като възторжения певец на Орфей и Родопска планина – Никола Гугов (вече покойник) и неговата съпруга Елена Хайтова (дъщеря на Николай Хайтов), на другия родопски писател и поет Димитър Златев, Мария Марковска – писателка, поетеса, нашата казанлъшка поетеса Румяна Григорова, заслужилата учителка и писателка Янка Ташева, Лилия Димитрова и др. Драго ни е, че през годините те ни посветиха свои творби. Имаме по едно такъв стихотворение и песен „Букет“ с композитор Евелина Райнова. Бяха представени и три от учредителките на клуба, които са сред нас: г-жа Соня Дамянова – многократна участничка в републикански женски походи, Христина Банова – почетен председател на клуба, и Динка Колева – настоящ председател на клуб

„Орлица“. Особено място заема благотворителната дейност на „Орлиците“ - гордеят се с участието си в Общинската инициатива „Основи паметник“, имаща за цел обгрижване на паметници и пространството около тях. Нашият „осиновен“ паметник е на композитора Емануил Манолов в парк „Тюлбето“, композирал първата българска опера „Сиромашкиня“. Наша е и инициативата за поставяне на паметна плоча на композитора. Разказът на М. Пашалова за интересни инициативи и участия в други мероприятия беше допълван и от Динка Колева и Христина Банова. След взаимното представяне г-н Борисов поздрави сърдечно всички участнички с празника и ни поднесе по един карамфил, а от читалището ни подариха красиво оформени картички с пожелания. От своя страна ние благодарихме за милото посрещане и подарихме на г-н Борисов книга за Чудомир (Димитър Чорбаджийски) с пожелание да направи за родния си край всичко, на което се чувства, че е способен.

Продължава на стр. 7

Преход до хижа „Македония“

След дългата и измори- телна седмица в училище всички членове на туристич- ческия клуб на ПМГ чакаха с нетърпение уикенда - как- то ученици, така и учите- ли. Ранобудни, потеглихме към нашата дестинация и за кратко време бяхме на стартовата линия, а имен- но местността Картала в курорта Богрост. След малко подготовка замеч- нахме раници през рамо, за- тегнахме снежобутите и се запътихме към хижата. Хижа „Македония“ е разпо- ложена в седловината Мечи проход (между Голям и Малък Мечи връх) в Югозападния дял на Рила на 2166 м н.в., правейки я една от най-ви- соко разположените хижи на Балканския полуостров. Двуетажната постройка е издигната в далечната 1937 г. Благодарение на добровол- ния труд и ентузиазъм на любителите на планината и туризма, тя до ден днешен остава запазена. По пътя бяхме придружени от пла- нинари от Национален парк „Рила“, които ни обясниха в детайли всичко, което ни ин- тересуваше. Въпреки че раз- стоянието до хижата дос-

тига близо 12 км, с приказки и почивки не усетихме как мина времето. Беше неопису- ема зимна приказка! След като се настаняхме в хижа- та, всички бързахме за ве- черята, приготвена от гост- оприемните хижари. Сити и стоплили се, се събрахме около камината и чакахме залеза. Беше невероятна и живописна гледка! След като се стъмни напълно, наблюда- вахме небето, изпълнено с безброй светлини. Същата вечер беше пълнолуние, по- ради което светлината от Луната и звездите се отра- зяваше още по-силно и ярко в безкрайната бяла покрив- ка на планината. Чувство- то да бъдеш там, в тази обстановка, с най-близките си хора, бе несъмнено един от най-хубавите моменти! Чувството не би могло да се опише, човек трябва да го преживее! Останалата част от вечерта премина в забавление, разказване на забавни истории около ка- мината, вицове и веселие в столовата. Хижага побира 39 човека, но този уикенд събра 63-ма!!! Господин Влади Стоянов се беше погрижил предварително и от хижага

ни разгадоха спални чували, което направи вечерта още по-уютна и топла. На след- ващата сутрин всички се съ- будихме преди изгрев слънце, а сякаш бяхме спали с дни. Това е една от позитивните страни на планината - кара те да се чувстваш пълен с енергия. След като закуси- хме и се екипиряхме наново, част от нас потеглихме към връх Голям Айзидик (2617 м). Другите останаха на хижа- та да съберат сили за слиза- нето обратно. И ето че ПМГ покори още един връх! След като се събрахме цялата

група, беше време да запеча- таме този вълшебен уикенд на снимки. Връщането пре- мина сравнително по-лесно и по-бързо, което за нас не беше никак приятно, тъй като колкото по-близо сти- гахме до автобуса, толкова повече нахлуваха ностал- гичните чувства. Всички от групата можем да се съгла- сим, че този преход бе един от най-добрите и за нищо на света не бихме прекарвали този уикенд по друг начин. Разбира се, няма как да не споменем и ролята на учите- лите за този тиймбилдинг.

Г-н Влади Стоянов се бе по- грижил за абсолютно всичко и винаги беше на разположе- ние да помогне, когато има проблем. Г-н Спасимир Трен- чев и г-н Васил Пандурски бяха главните виновници за доброто настроение и ве- селата обстановка. И не на последно място, трябва да споменем, че всеки поход с г-жа Елена Смилкова е едно незабравимо преживяване и човек дори се пристрастява и чака с нетърпение да полу- чи декларация за следващо- то приключение.

Ученици от ПМГ

Изкачване на връх Стража

Туристическо друже- ство „Осогово“ - гр. Кюс- тендил, се включи в под- крепа на инициативата за изкачването на връх Стража с цел запазване на природата в община Трън. Тя е застрашена от проект за мащабен златодобив в плани- ните Руй и Ерулска. Па- рамунската планина е една от 39-те български планини, а от първенеца ѝ връх Стража (1389 м н.в.) се открива чудес- на панорамна гледка във

всички посоки. При ху- баво време от върха се виждат над 30 българ- ски и сръбски планини.

Сред съмишленици- те за изкачването на Стража бяха алпинис- тът Боян Петров, Ев- гени Динчев, председа- телят на Българската асоциация за алтерна- тивен туризъм Любо- мир Попйорданов и око- ло 600 туристи.

Силвия Михова,
ТД „Осогово“

Екскурзия за 3 март

По случай Националния празник на България 3 март тази година ТД „Добротица“ - град Добрич, проведе екскурзия до един емблематичен град, изи- грал важна роля за Освобождението на България, а именно Стара Загора.

Пътувайки към Стара Загора, се отбихме до гревния тракийски град Кабиле, изкачихме се на Зайчи връх, откъдето се открива прекрасна гледка към цялата Тракийска низина. В центъра на града ни посрещнаха Надя и Наско - колеги от ТД „Сърне- на гора“, с чиято помощ разгледахме Регионалния исторически музей, Музея на религиите (Ески джа- мия, или джамия на Хамза бей, която е построена върху малка църква и тракийско светилище и един- ствена оцелява след опожаряването на града), сградата на пощата с орела пред нея, разходихме се по Римската улица до Амфитеатъра, снимахме се пред монументалната пластика на птицата Фе- никс - символ на възраждането от пепелта, купихме си сувенири от многобройните сергии в малкия парк до общината, а вечерта от терасата на хотел-рес- торант „Хижата“ наблюдавахме празничната заря.

За следващия ден програмата предвиждаше две мероприятия: изкачване на връх Морулей (895 м н.в.) и Фестивал на маскарадните игри (кукерство).

Тези, които не искаха да изкачват върха, остана- ха да гледат кукерските танци, а другата полови- на, подсилени с още двама приятели - Дуго и Иван, с помощта на микробуса се отправихме към село Едрево - една от изходните точки за изкачването му. Върви се основно по горски път с жълта марки- ровка и след преодоляване на около 750 м денивела- ция за приблизително 3.50 часа сме на върха. Тук, на върха, кръщавахме и нови туристи, които освен туристическо име получиха и кръщелно свидетел- ство. На слизане към хижа „Морулей“ се срещнахме с група приятели от Търговище. След настаняване- то и кратка почивка, вечерта, в столовата, имаше песни, танци и забавни игри чак до зори.

На сутринта след закуска благодарихме на хи- жаря Чочо за гостоприемството и си пожелахме нови срещи. Пътувайки обратно към дома, посе- тихме Каранова могила, разходихме се из Нова За- гора, а всички останахме очаровани от беседата и демонстрацията, която ни направиха в Музея на текстилната индустрия в Сливен. Така, всички доволни от видяното и преживяното, си обещахме другия път повече време и по-далечна дестинация.

Мирослав Кескинов,
ТД „Добротица“

Шуменец прави велопоходи в Европа

За 199 дни са прекосени 15 100 км в различни европейски страни

Венцислав Илиев заедно с 61-годишния Пламен Андонов (вляво) на връх Шипка

Три поредни велопохода през изминалите години шуменецът Венцислав Илиев, който с пътнически велосипед измина над 30 хиляди километра по пътищата на Европа. С подкрепата на Туристическото дружество „Магарски конник“ в Шумен младият велотурист най-напред премина 8 хил. км до Испания, на следващата година прекося почти цяла Европа, като въртя педалите на 10 200 км, а третото му желание се изпълни, когато стигна до Норвегия и най-северната точка на Стария континент - нос Нордкап, изминавайки за 83 дни над 10 хиляди километра. Миналата година той бе подкрепен от 61-годишния пенсионер от Варна Пламен Андонов, когато се проведе четвъртата му идея - главно са се движили по река Дунав и по други големи европейски реки.

„Издържа колегата, въртя педалите с мене в жегата и в студ, все карахме един до друг, на 50 градуса топлина в Мароко, на студ в Европа. Минахме през Франция, Испания, Португалия, прехвърлихме се в Африка, навсякъде хората бяха много отзивчиви и ни се чудеха, че сме тръгнали с пътнически велосипеди от толкова далечна България. За 199 дни изминахме 15 100 километра, като се изкачихме на най-високата точка в планините край Мароко, които са на три хиляди метра надморска височина. Това ни беше най-голямата експедиция, която нарекохме „Атлантис 2016“, като целта беше да се движим покрай големите реки, началото бе по Дунав, преминахме край нейния избор в Шварцвалд в Германия. А маршрутите край реките са много приятни, има красоти, посетихме известни замъци, исторически обекти. Проблемът беше само със спането, защото не навсякъде намирахме удобни места, за да си построим палатката, винаги имаше хора край пътищата,

трябваше в късните часове да се спасяваме. Търсехме някое хълмче, защото не намирахме гори, дори спяхме край река под един скат, това беше една урва надолу към реката, нещо като малка пещера. Свалихме си колелата дотам, опяхме палатката, а отдолу бе пропасти под нас, направо един екстреман хотел.“

Сладкодумник е Венцислав Илиев и надълго може да разказва преживяванията, които са имали по предварително избрания маршрут. Убеден е, че никога не би се

разделил с велосипеда. За четвъртото си велопоходствие разказва, че си е купил собствено пътническо колело от втора ръка, но то не му е изневерило. Разбира се, добре го е стегнал предварително, положил е нужната грижа, въпреки това няколко пъти по маршрута е пукал гуми, те са стрували по 41 евро, сменял е запечатки, спици, но в крайна сметка е много доволен, че е успял да се завърне в Шумен с него. „Спомени винаги има, и то много добри, защото се запознавах с много хора не

само в Европа, но и от целия свят, тъй като има и други пътешественици, с които съм се срещал по маршрутите. Ползвам английски език, малко френски и руски, поздравявам почти на всички езици и те ми отговарят“ - казва Венцислав Илиев.

В Мароко двамата български велопоходници са били 22 дена, посетили са много исторически и природни места, от които са останали изключително доволни. Сигнали са до вратата на пустинята Сахара, минали са край голямата река Дагес,

с нейната екзотична красота, самият каньон стига до височина 500 метра. С незабравими впечатления са от обиколката си на целия полуостров Гибралтар.

„Всичко е запазено в снимки и си водя специален дневник за всеки изживян миг през 199-те дни, какво сме видели, кое ни е направило най-силно впечатление по маршрутите. За тази година имам идеята да направя обиколка на нашата страна, която съм кръстил „Непознатата България на Венцислав Илиев“.

Георги Николов

Осмомартенски поход на клуб „Орлица“ при ТД „Орлово гнездо“

Продължение от стр. 5

Скромни подаръци направихме и на останалите домакини, а Тошка Калчева, облечена в национална носия, и майка ѝ поднесоха своя музикален поздрав. Срещата завърши със скромна почерпка. Разделихме се сърдечно с поканата от двете страни за взаимно гостуване. Преживяването ни беше документирано от двама фотографи от читалището. Следващото ни посещение беше на старата църква, в двора на която има паметник на загиналите през войните. Поднесохме цветя и си направихме снимка за спомен. Тъй като времето напредна, по-голямата част от групата се отправихме към вилата „Рай“, където трябваше да нощуваме и да подготвим всичко за тържествената осмомартенска вечеря. По-късно с помощта на Росен щяха да дойдат и останалите от групата. Посрещна ни домакинята на къщата за гости г-н Генчо Драганов. Настанихме се по стайите и слязохме долу в механата да подредим маси и столове. Камината

вече беше запалена и топлината ѝ създаваше приятно усещане за уют в прохладната вечер. Около 19 часа цялата група се събра около подредените за вечеря маси. Иванка Димитрова в ролята на „диджей“ се зае с музикалното оформление на вечерта. Не липсваше нищо за доброто настроение: вкусна храна, напитки, букетчета от кокичета и здравец, пролетни картички с осмомартенски пожелания, подготвени от Теменужка Георгиева за всяка участничка, както и такива от К. Кънева, светлина и топлина от камината, музика от касетофона на Иванка. И започнахме... Както се полага за такова тържество, Динка Колева, председателката на клуб „Орлица“, вдигна надръвца и поздравихме участниците в похода с пожелание да са здрави, да се радват на живота и на красивата ни природа. Тошка Калчева прочете Поздравителен адрес към всички от името на УС на ТД „Орлово гнездо“ - гр. Казанлък. След тази „официална“ встъпителна част започна импровизирана програма - рецитираха се

стихове за любовта и за жената, разказваха се хуморески, пяхме и танцувахме. Така неусетно настъпи полунощ. Вече леко уморени, се прибрахме в стайите за нощувка. Сутринта на 9 март след закуската решихме да направим преход до близките околности - до с. Късовци, вилно селище „Ягода“, с. Йововци. Баба Марта беше намалила градусите и прохладният въздух пощипваше лицата ни. Продължихме да вървим покрай реката и да спираме поглед на красивите склонове на все още непобудилата се планина. След около тричасова разходка, освежени от прохладния въздух, се прибрахме в къщата. Обядахме и стегнахме раниците за обратен път. Разделихме се с нашите любезни домакини семейство Мина и Генчо Генчеви, които дадоха всичко от себе си престоят ни и вечерта да бъдат приятни и да пожелаем отново да посетим тези места и този дом.

На гарата в Плачковци, върху черен мрамор, са изписани думите на патриарха на българската литература

тура Иван Вазов: „... Гористи върхове, съвсем покрити с дълбоки гори или тук-там прошарени с полянки и ливади; балканският чист въздух пълни гърдите с хлад и озон...“ Тази свежест и красота на Тревненската планина почувствахме и ние, участниците в осмомартенския поход, през краткото ни пребиваване в този красив край на Родината ни.

Прибрахме се в нашия Казанлък удовлетворени и развълнувани от преживяното. Сърдечно благодарим на всички, които помогнаха да се осъществи този поход и дадоха сили и чувства да прибавим още един красив спомен към броещата на нашите туристически преживявания.

Посвещаваме този поход на 30-годишнината на любимия ни клуб „Орлица“ и на 115-годишнината на ТД „Орлово гнездо“ - гр. Казанлък, с пожелание да ни подкрепя, закриля и приютява в това гнездо.

Мария Пашалова,
Христина Банова,
клуб „Орлица“, гр. Казанлък

115 години Туристическо дружество „Трапезица-1902“

Туристическо дружество „Трапезица-1902“ е неправителствена организация, създадена преди 115 години във Велико Търново. Членува в Българския туристически съюз, Българската асоциация за алтернативен туризъм, Националната асоциация за детски и младежки туризъм и чрез своите клубове в българските федерации по туризъм, алпинизъм, катерене и ориентиране.

Дружеството пълноценно присъства в обществен живот на града и страната с инициативи и богата дейност, свързани с развитието и популяризирането на туризма, туристическите спортове, екологията, културните традиции, с утвърждаването на идеите за активен живот в хармония с природата.

ВЕКОВНАТА ТУРИСТИЧЕСКА ТРАДИЦИЯ НА ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Дружеството е основано на 17 март 1902 година от група ентузиаста, последвали призива на Алеко Константинов за отгъх сред природата. Те приканват съвременниците си да опознаят туристическите и историческите забележителности на България и да съдействат за утвърждаването на толерантността, познанието и духовното развитие чрез активен здравословен и емоционален начин на живот.

Моско Москов, Стоян Коледаров, Цоньо Герганов, Леон Филипов, арх. Георги Козаров, Йордан Кулелиев, Стефан Върлев, Стоян Бояджиев, Димитър Геров, Михаил Петков, Тотю Дюлгеров, Христо Шипчанов, Деян Станков, Георги Исапов (Хондро), Кръстьо Ников и още много имена могат да бъдат добавени към първостроителите на туристическото движение във Велико Търново. Те неуморно, с думи и дела, привличат към движението все повече и повече последователи.

По своя характер туристическата дейност в началото е културно-просветна, с реално влияние върху обществения живот – чрез родолюбие, инициативи за изучаване и съхраняване на историята, представяне на театрални и оперни постановки, вечеринки, забави, концерти и излети сред природата. Това, което днес наричаме туристическа борса, води началото си от онези възторжени дни на Седмицата на туризма, провеждана всяка пролет и изпълнена с интересни инициативи, популяризиращи туристическата дейност.

Въпреки че Туристическо дружество „Трапезица“ не е първото по учредяване в България, много са инициативите, които тръгват от него:

- 13.12.1903 г. - Благотворителен бал във Велико Тър-

ново, средствата от който се използват за залесяване на поречието на река Янтра и хълмовете около града. Впоследствие балът се превръща в една от традиционните благотворителни инициативи на Дружеството, възстановена в съвременната му история през 2007 г.

- 1904 г. - По инициатива на дружество „Трапезица“ се създава археологическа секция към местния клон. Издирени, проучени и описани са много местни старини. В специални витрини са изложени снимки на исторически и природни забележителности от околностите на Велико Търново.

- 1904 г. - Открива се безплатна ученическа спалня по инициатива на арх. Георги Козаров, на втория етаж на прогимназията, в къщата на братя Паница. Отпечатани са и първите туристически рекламни материали.

- 1905 г. - Организира се общоградски излет до Царевец и Трапезица, а на традиционния благотворителен бал през декември за пръв път прозвучава туристическият марш „Балкани“ по текст на Кирил Христов и музика на Иван Константинов. Този марш е химн на туристите и до днес.

- 1907 г. - Издава се Туристически пътеводител, чиято подготовка започва още през 1905 г. с безвъзмезд-

ния труд на Леон Филипов, арх. Георги Козаров, Никола Марков, Димитър Багрилов и инж. Христо Сапаров. Постъпленията от 4-хилядния тираж са определени за изграждане на първата туристическа хижа в България – на Царевец.

- 24 май 1922 г. - Освещаване на първата туристическа хижа в България „Трапезица“ на хълма Царевец, която се превръща в притегателен център на културно-просветната мисия на туристите.

- 1925 г. - Опити за проникване, изучаване и описване на околните пещери от доц. Рафаил Попов, който проучва Магарското плато и открива Омуртаговия надпис при Чаталар.

Издава се списание „Турист“.

- 14 юли 1960 г. - Първи ученически поход от Тимок до нос Емине с водач учителят Любомир Войников.

- 25 октомври 1960 г. - Откриване на първия скален заслон в местността Устето. Пуска се тролей над Устето.

По традиция - и до днес, водеща е ролята на дружеството в развитието на пешеходния туризъм, ориентирането, алпинизма, катеренето, ски туризма, ученическият туризъм, водните спортове, планинското колоездене, художествената самодейност.

Сред традиционните об-

щественозначими дейности на Туристическо дружество „Трапезица-1902“ е оформянето, маркирането и обезопасяването на туристически маршрути и пътеки в околностите на Велико Търново. През 2013 година благотворителната кампания е посветена на възстановяване на най-популярните маршрути. Дружеството се грижи за поддържането на екопътеки в региона с дължина над 200 км.

ЗНАЧИМИ СЪБИТИЯ И КЛУБНА ДЕЙНОСТ В СЪВРЕМЕННАТА ИСТОРИЯ НА ДРУЖЕСТВОТО

От създаването си през 1902 до 1946 година туристическото движение в България се определя като културно-просветно. Събитията от септември 1944 година драстично променят концепцията за развитие на туризма и въпреки съпротивата на туристическите дейци, ръководени от тогавашния председател Цоньо Герганов, дейността на дружеството е ликвидирана, уставът и демократичните традиции на управление са погасени, предприемчивият дух на туристите не се толерира.

След 1957 година туризмът започва да се възобнова, но вече като масова спортна дейност, развиваща се в секции към заводи, предприятия и училища.

През 1970 година е открит новият Туристически дом „Трапезица“, популярен сред великотърновци със сладкарница „Еделвайс“, а сред гостите на града – като туристическата спалня с най-красив изглед.

Най-дългогодишни са традициите в пешеходния туризъм. През 2009 година Клубът по пешеходен туризъм и туристически спортове при ТД „Трапезица-1902“ чества 100 години от основаването си с откриване на фотоизложба и представяне на юбилеен сборник. Няма кътче в България и на Балканите, което великотърновските пла-

нинари да не са опознали.

Наред с масовите туристически прояви се развиват и дейности, свързани с високи спортно-технически постижения.

Представители на Клуба по спортно ориентиране „Трапезица-1954“ са републикански, балкански, европейски и световни шампиони. Първият шампион на България при мъжете от Туристическо дружество „Трапезица-1902“ е Ангел Ганцаров, 1972 г. Днес сред младата смяна ориентировачи медалисти са Григор Караиванов, Валентин Шишков, Елица Атанасова и др. В съвременната си история клубът е традиционен домакин на държавни първенства и национални купи.

Представители на Алпийски клуб „Трапезица-1957“ осъществяват множество изкачвания в страната и чужбина – Памир, Кавказ, Алпите, Андите, Хималаите. В състава на Националната алпийска експедиция през 1989 г. представителят на клуба Петър Панайотов изкачва осемхилядника Анапурна в Хималаите. През 2016 година великотърновските алпинисти осъществяват изкачване на връх Писко (5750 м) в Перуанските Анди.

Изключителен успех за клуба в състезателното катерене са домакинствата на състезания с международен характер - шест балкански първенства, пет европейски купи, три световни купи и едно световно първенство, както и ежегодните домакинства на държавните първенства и купи. Сред медалистите в европейски и световни шампионати са Калин Гърбов, Милен Видиновски (АК „Еделвайс“), Цвета Кожухарова, Благовест Лазаров (АК „Еделвайс“) и др. Някои от тях днес са изявени треньори на младата смяна в катеренето.

През 2016 година държавен шампион при жените е Юлия Керемедчиева.

Румяна Николова
Продължава в бр. 5

Туризмът в епохата на новата и най-новата история

Продължение от бр. 3

Периодът до Първата световна война е продължение на тенденциите в развитието на туризма през втората половина на XIX в. По време на световната война в отрасъла настъпва пълен застой, който бързо възстановява позициите си още през 20-те години. Забелязват се и нови тенденции, преди всичко свързани с широкото разпространение на автомобила като масово превозно средство в Северна Америка и във водещите европейски страни. В Русия след Октомврийската революция и Гражданската война се създават условия за масов, но контролиран от партийно-държавната власт отгук и вътрешен социален туризъм – чрез карти за почивка в профсъюзни почивни домове и за лечение в санаториуми. Поради изолацията на Съветска Русия там практически не се развива международен туризъм. Социален туризъм се развива и в развитите европейски държави. Със значителни постъпления от международен туризъм са отново старите туристически страни Италия, Франция, Швейцария, следвани далеч назад от Австрия, Германия, Чехословакия, Гърция, Унгария и т.н.

През междувоенния период в много европейски страни (Франция, Англия, Австрия, Скандинавските страни и др.) се узаконява 8-часовият работен ден и правото на 2-3-седмичен платен годишен отпуск. Това, наред с развитието на железопътния и автомобилния транспорт и развитието на санаторно-курортната база, създава условия за разширяване на социалната база, за количествен и качествен скок в развитието на туризма. Извършва се голямо строителство на пътища (особено в САЩ и Германия). На практика обаче скок не се осъществява поради Големата икономическа криза, обхванала Европа и Америка (1929-1933 г.), поради политическото напрежение и назряващия военен конфликт на държавите от оста Рим-Берлин-Токио с Англия и Франция, а по-късно и със САЩ и Съветска Русия, който започва още през 1935 г. В Далечния изток и Африка и се пренася на европейския континент с испанската гражданска война и окупацията на Полша през 1939 г. Независимо от загържанията роля на кризата, войните и вътрешните конфликти развитие има както по линия на техническия прогрес на транспорта, така и в областта на масовизирането на туризма и появата на т.нар. социален туризъм, субсидиран от държавата, синдикатите, църквата, спестовните каси и фондации.

И все пак възможностите остават недоизползвани, туризмът не се превръща в световен стопански отрасъл. Равнището на доходите на широки слоеве от населението дори в развитите страни е такова, че те остават извън туризма, той все още не се е превърнал в достъпен за всички начин за използване на свободното време. Но събитията, като превръщането на самолета в средство за бърз транспорт на големи разстояния, строителството на

ромни пътнически цепелини и др., анализират за наближаването на ерата на масовите пътувания.

Настъпването на тази ера се отлага от най-разрушителната война в историята на човечеството – Втората световна война. Още преди завършването на войната богати американци започват да посещават Флорида и страните от Карибския басейн – най-вече Куба. По-голямата част от Европа е разрушена и първите следвоенни години са години на стопанско възстановяване на Западна Европа, подпомогната от американския план Маршал, и на попагналата в съветския лагер Източна Европа.

В старите туристически страни в Западна Европа в началото на 50-те години настъпва истински „туристически бум“. По-късно той обхваща една втора група страни от периферията

Азия, Африка на юг от Сахара – туризмът е развит значително по-слабо, въпреки че има някои полюси на значителен ръст (Южна Африка например). В тях живее по-голямата част от населението на развиващите се страни, чийто жизнен стандарт не позволява масово развитие на вътрешен туризъм и пасивен международен туризъм. Пречка за развитието на активен международен туризъм е липсата на местен инвестиционен потенциал и ноу-хау, както и недостатъчната инфраструктура. Тези дестинации са поставени в неизгодно положение от големите туроператори, които ги предлагат на международния пазар по такива цени и време, с които да не конкурират основните туристически страни. Независимо от това тези страни имат голям туристически потенциал с богатството на ценни природни и културно-по-

чески пътувания, съчетаващи превоза на туристи с развлечения, посещения на пристанища и познавателни екскурзии във вътрешността. Така водният транспорт намира ново амплуа в туризма. Водещи в този нов вид туристическо корабоплаване са Англия, Италия, Япония, СССР.

Наред с техническия прогрес в транспорта и особено в автомобилостроенето, решаващ фактор за развитие на туризма е увеличението на свободното време и доходите. Почти във всички страни на света със закони се нормират работното време, годишният отпуск, обезщетенията за лечение и други социални придобивки. Хората разполагат с все повече компактно свободно време и пари, което им позволява да предприемат дълги пътувания.

В следвоенния период бързо се увеличават материалната база и инфраструктурата на туризма. Особено важни нейни елементи са хотелските комплекси и вериги, заведенията за хранене от различен вид и фирмите за туроператорска дейност и разнообразни туристически услуги в посетеното място. В световен мащаб разкритите легла са над 25 млн. само в хотелите. Пряко заетите в туризма са над 20 млн., а временно заетите или индиректно обслужващите туризма са още десетки милиони.

Бурното развитие на туризма през 50-те и 60-те години бе затормозено от нефтената криза и последвалите ценови и валутни сътресения на международния пазар в периода 1973-76 г. Независимо от това туризмът продължи да се развива динамично, макар и с по-ниски темпове. Автомобилът се превърна в средство за транспорт на над 80% от участниците в световния туризъм.

Много положително се отразиха върху международния туризъм намаляването и дори премахването (между страните от Европейската общност) на граничните формалности, облекчението на митническия режим, широко приложение на застраховките и т.н. Изчезването на блоковото противопоставяне в света, въпреки наличието на локални конфликти, силно разшири възможностите за избор на различни туристически дестинации.

Историята на туризма е съвкупност от социални, икономически, културни, политически събития, в които основен двигател е мотивацията на хората, които изпитват потребност да възстановяват силите си чрез пътуване, да опознават нови места и хора.

Количествените и качествените натрупвания и особеностите на туризма предизвикаха обособяването му като динамична социално-икономическа сфера с глобална значимост и характерна институционална структура. Същевременно туризмът става все повече арена на голяма конкурентна борба, в която всяко изоставане от научно-техническото развитие и новите форми на управление, маркетинг и реклама заплашва туристическите фирми с провал.

на континента – Испания, Гърция, Югославия, след това – Португалия, България, Румъния, Унгария, Кипър, Тунис и Мароко в Северна Африка (страните от „втората генерация“).

През целия следвоенен период развитието на туризма в Северна Америка и Карибския район е много бързо. Днес САЩ е водещата страна по развитие на вътрешен туризъм и редица основни показатели на международния туризъм. Голямо е развитието на туризма също в Мексико и Канада.

През 70-те години започва голямо развитие на нова група туристически страни (страните от „третата генерация“), разположени в Източна и Югоизточна Азия – Япония, Тайланд, Хонконг, Сингапур, Тайван, Южна Корея. Към това бързо развитие напоследък се присъединяват две страни с големи туристически възможности – Индонезия и Австралия, както и множество островни държави в Тихия океан.

В останалите райони на света – Южна Америка, Близкия изток, Южна

знавателни ресурси.

Към 1950 г. презатлантическите кораби окончателно загубват състезанието със самолетите, които поемат изцяло пътническия трафик между Америка и Европа. Бързината на полетите позволява да се съкрати с около една седмица времето за пътуване с кораб в двете посоки, което разширява възможностите за по-дълъг престой на американски туристи в Европа. От 1958 г. започва използването на реактивния двигател в пътнически самолети, за да се стигне до строителството на самолети-гиганти като Боинг-747 и Конкорд. През 1991 г. над 1 млрд. са пътувалите по въздух, голяма част от които са туристи.

От друга страна, усъвършенстват се фериботите и корабите на подводни криле, чиято скорост е по-голяма. Последните се използват за пътувания на къси и средни разстояния по реки, езера, морски крайбрежия. С някои от старите лайнери и новопостроени кораби се организират круизи туристи-

Сливнишката позиция

Книгата на Иван Обрешков, член на ТД "Егелвайс", гр. Пловдив - "Сливнишката позиция" е част от поредицата националнозначими исторически дестинации. През 2015 г. се навършиха 130 години от подвига на Българската армия по време на Сръбско-българската война. Изданието напомня както за ужаса на войната, така и за подвига на Българската армия.

Книгата започва с въведение за войната, в което се отразява миналото ехо на думи, изречени от българските герои. Следващият раздел представлява историко-географска справка и се представят политическите събития от нача-

лото до края на войната. В третия раздел е описан туристическият маршрут по Сливнишката позиция: гр. Драгоман - Три уши - с. Алдомировци - с. Гургулят - гр. Брезник. По този маршрут се провеждаше националният туристически поход от 1985 до 2003 г., който по случай юбилея от войната бе възстановен от туристите на ТД "Егелвайс" - гр. Пловдив. В него участва и авторът на книгата Иван Обрешков. В маршрута са описани всички паметни места, свързани с войната, и биографиите на загиналите. Печатът за 100-те обекта се намира в кметството в гр. Сливница. В книгата има и раздел,

който ни запознава с хора и събития, свързани със Сръбско-българската война и отразени в Българската филателия. В края следва показател на снимките на паметници и паметни места по маршрута Сливнишката позиция. Посочени са разстоянията между пунктовете с транспортно средство, продължителността между обектите по пешеходния маршрут и географски подробности.

Изданието е предназначено за студентите, изучаващи туризъм във всички висши училища. То може да се използва за обогатяване на екскурзионните беседи, за улесняване дейността на туристическите дружества и на информационните центрове, за организиране на туристически пътувания, за създаване на туристически продукт, посветен на значими събития от историята на България.

Николай Добрев,
м.с. по туризъм

Нова книга за Беласица

Благодарение на издателска къща "ТАНГРА ТанНакРа" на книжния пазар се появи туристически пътеводител, обхващащ най-интересните и привлекателни природни, исторически и културни забележителности в планината Беласица, територии върху която притежават трите съседни държави - България, Македония и Гърция, границите на които се събират на историческия връх Тумба.

Автор на пътеводителя е Георги Петрушев - вече утвърден майстор на пътеводната литература у нас.

В книгата на 272 страници на популярен език и по много оригинален начин е представена планината Беласица с нейните изключително красиви водопади и кестенови гори, уникални за Европа. По билото на планината от изток, та чак до западния ѝ край преминава път, който позволява обхождането и посещението на нейния първенец връх Радомир и върховете Конгур и Тумба, от които се откриват незабравими панорамни изгледи към планините Славянка, Пирин, Рила, Огражден и Малешевската, както

и към южните склонове на територията на Гърция, където блестят сребърните води на езерата Дойранско и Керкини.

Подробно и по художествен начин са описани пешеходните маршрути, водещи нагоре към билото на планината, изходни пунктове, на които са големият брой селища от Петричкото и Струмишкото Подгорие. Тези населени места са представени с голямото разнообразие от история и духовност, съхранено в тях.

Съдържанието на книгата е обогатено с 214 висококачествени илюстрации. Те носят информация, допълват информацията и в най-голяма степен привличат читателя да посети и на място да преживее великолепието на природата и културата, съхранени в тази все още малко позната планина.

С отделни статии е отделено внимание към Националния парк-музей "Самуилова крепост", защитената местност Рупите, природната забележителност Кожух и най-младия у нас природен парк "Беласица".

Георги Петрушев

Слънце в зенита ми

До г-н ИГНАТ ИГНАТОВ
поет и баснописец

Все пак се смятам, че мога да оценя прочетеното - поне през призмата на това, което съм - гонеща знаята и мъдростта на живота си в неговото начало!

Дали ще бъде права, или не, в което ще пиша, знам, че ще ме потвърдят притежателите на книжката, която си купих - човечите, заинтригувани от любопитството си, до степената на която бях и аз, когато прочетох заглавието ѝ:

"КАНТАРИТЕ на КОМАРИТЕ"

Учудващо музикално и страшно заинтригуващо заглавие?!

Взех книжката в ръка; чета: "БАСНИ от ИГНАТ"!... Не съм го чувала! Погледнах автора: "Игнат ИГНАТОВ"?!... За него имах някакъв спомен, но... Разтворих на случайни страници - цветни илюстрации; зачетох тук-там кратките басни в нея и погледнах автора: Игнат ИГНАТОВ - ново име за мене!...

Но когато прочетох баснята "КАК СЕ ПИШЕ ДОСИЕ" и особено баснята "КАНТАРИТЕ на КОМАРИТЕ" - вярвайте ми! - любопитството ми МЕ НАДВИ и аз подадох 10-те лева!

Че Вие, г-н ИГНАТОВ, с баснята си "КАНТАРИТЕ на КОМАРИТЕ" слагате В КЮПА на НЕВЕЖЕСТВОТО и АКАДЕМИЦИ, ПРОФЕСОРИ, ВИСШИСТИ, ОЦЕНИ-

ТЕЛИ на ТРУД от ДРУГ - пропуснатите нека и сами се сецат, че това СЕ ОТНАСЯ и за тях!...

Нямах търпение - зачехох се в БАСНИТЕ още в трамвая!

От спирката до ДОМА разстоянието взех на скокове.

Бързах! Хвърлих чантите си на леглото и седнах на бюрото си

с "КАНТАРИТЕ на КОМАРИТЕ"...

Чета и подскачам от радост! Чета и цялата тръпна от щастие, че СЪМ СИ КУПИЛА не книжката "КАНТАРИТЕ на КОМАРИТЕ", а монове злато в зенита на началото на моя живот:

мъдрост, по-мъдра и от тази на вековете, защото е съвременна! Мъдрости, с които АЗ и ВРЪСТНИЦИТЕ ще живеем и УТРЕ!!!

Г-н Игнатов, видя ли вече името Ви върху книга - каквото и да сте писали в нея - купувам я!

Предполагам, че освен тези басни Вие имате и още много други, и тези други не отстъпват по нищо от тези в ръката ми - издайте ги, ИЗДАЙТЕ ГИ!

Мъдростта, която лъха от "КАНТАРИТЕ на КОМАРИТЕ" -

ИМАТЕ ЛИ Я И В ДРУГИ ВАШИ БАСНИ?

Дайте ни я! ТРЯБВА НИ!

Олга Иванова

София преди Освобождението, гравюра на Феликс Каниц

Как София била спасена от опожаряване през Руско-турската война

Кървавото потушаване на Априлското въстание накарало видни европейски писатели – Юго, Толстой, Тургенев и др., да издигнат глас в подкрепа на българския народ. Изпълнени с трагизъм били и репортажите на някои чужди кореспонденти, като тези на Максахан (в „Дейли Мейл“). Той писал: „Без да слизам от седлото си, аз преброих около 100 женски черепа на върха на пирамида, без онези, скрити под нея, както и другите, разхвърляни надлъж и шир из нивите. Почти всички черепа бяха отделени от труповете, което показва, че тези жени са били обезглавени.“

Друг репортаж описва как решителни и храбри батациани запущвали с голи ръце цевите на пушките, които турците провирали през дупките на църковния зид. Куршумите изгърмявали в ръцете им, те падали на земята, а останалите упорствали, дордето не изтеглят цялата пушка. Дупките се разширявали и зидът рухнал. Настанало клане.

По случайност оцелели били батацианки, с едно или повече деца, се заскитали немилу-недраги, без дом. Преди години, в интервю, г-р ист. н. Румяна Конева, възпитаничка на Лайпцигския университет, специално проучвала отношението на европейските гържави, отразено в немския печат във връзка със събитията

около 1876 г., ми разказа някои по-малко известни факти. Например, когато в началото на януари 1877 г. султанът „подарява“ конституция на поданиците си в Българско, правителството нарежда събирането на благодарствени адреси. 150 оживели батациани отиват в Пловдив и подават Изложение до представителите на Великите европейски сили, участници в Цариградската конференция, за зверствата на турците и истината около Априлското въстание. Няколко пъти чуждестранни анкетиори разпитвали батацианките, но те не се отнемали. Пак от г-жа Конева научих, че официален документ сочи: 20 000 български невесты и девойки били заробени, потурчени или закарани в харем, а много българки – продадени в Пловдив, Одрин и Цариград за робини.

Османлиите завладяват София през 1382 г. и я правят център на румелийското бейлербейство, което обхващало целия полуостров. В продължение на 3 века през града преминавали дипломати, пътешественици. Те определяли София като главен град. Преминавали и всички турски войски, участващи в завладяването на Среднодунавския басейн. Западането на Османската империя през 18 и 19 век се отразило неблагоприятно на града в стопанско отношение.

Австрийският геолог Фер-

динанд фон Хохцетер отбелязва в свое съчинение от 1809 г., че София наброявала 18 000 жители, от които 6500 българи, 5500 турци, 5000 евреи, 1000 цигани и 100 други.

Макар не толкова активно, колкото в старопланинските градчета, и в София се развивало просветно дело. Голяма заслуга за това имал Иван Николаевич Денкоглу от с. Балша. Той дава пари за изграждане на училище, подпомага и други учебни заведения. През 1858 г. е основано девическо училище, а през 1870 г. отваря врати и първото читалище „Цвят“. През втората половина на 1870 г. в София идва Васил Левски и полага основите на революционната организация.

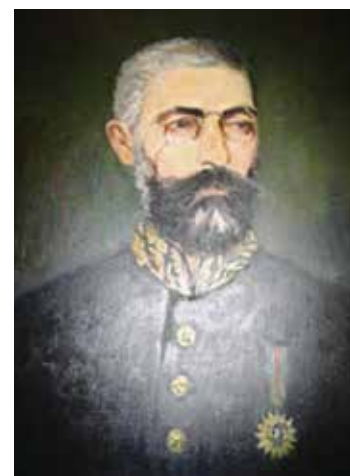
Градът има и своите мъченици, обесени от турците, тъй като отказали да променят вярата си. Българската православна църква призна за светци трима софиянци.

По време на Априлското въстание София преживява тревожни дни; тогава турците безчинстват и предизвикват пожари. Тук се укриват Ботеви четници Младен Павлов, Димитър Ночев, Димитър Донков, Никола Астарджиев, Спас Соколов.

След падането на Плевен отрядите на генерал Гурко при силен студ преминават Стара планина и приближават София, където турците под ръководството на коменданта Осман Нури паша

се укрепват. Руснаците водят боеве при селата Саранци, Долни и Горни Богров и приближават града. Като вижда, че София няма да устои, пашата извиква при себе си мюфтията, вицеконсулите на чуждите държави, между тях италианския Вито Позитано и френския Леге. Извикал и равина Алмосино, духовен водач на евреите, доста многочислени по онова време. Нури паша ги предупредил, че ще опожари града и да вземат мерки за сигурността на сънародниците си. Относно българското население турците въобще не се разтревожили и не извикали негов представител. Мюфтията приел заповедта без възражения – и без друго турците, като виждали хода на войната, бягали в турските села наоколо. Равин Алмосино обаче се противопоставил на подобна евакуация. Посред зима тя би означавала гибел за евреите – те нямали близки в околността, нито къде да се приютят. Същата позиция заели Позитано и Леге. Така София избягнала изпепеляването. Нека допълня, че равин Алмосино след Освобождението става духовен глава на всички евреи в България и участва в приемане на Конституцията в Търново.

На 29 декември 1877 г. първа в София влиза казашката сотня на есаул В. Тищенко, а наскоро след това, с арка

Френският вицеконсул в Леондър Лео Ге - портретът, който сега се намира на централно място във Френското посолство в София

Луи Леже (Леге)

Виторио Позитано

на мястото, където бил обесен Левски, софиянци посрещат и генерал Гурко. Той прави преглед на войските си на ъгъла на днешния бул. „Витоша“ и ул. „П. В. Алабин“. Учителят Михаил Буботинчев държи реч. За седалище на руския генерал била определена къщата на Теодораки Пашов – Желязцево.

В знак на благодарност за предотвратяване на пожара и съхранението на София, столичани кръщават две от главните си (тогава) улици „Позитано“ и „Леге“. А историята с равин Алмосино е предадена в двуезичната (български и испански) книга „Спомени весели, спомени тъжни“, изд. 2000 г., от журналиста Сам. Франсез, чийто прадедо по майчина линия е споменатият равин.

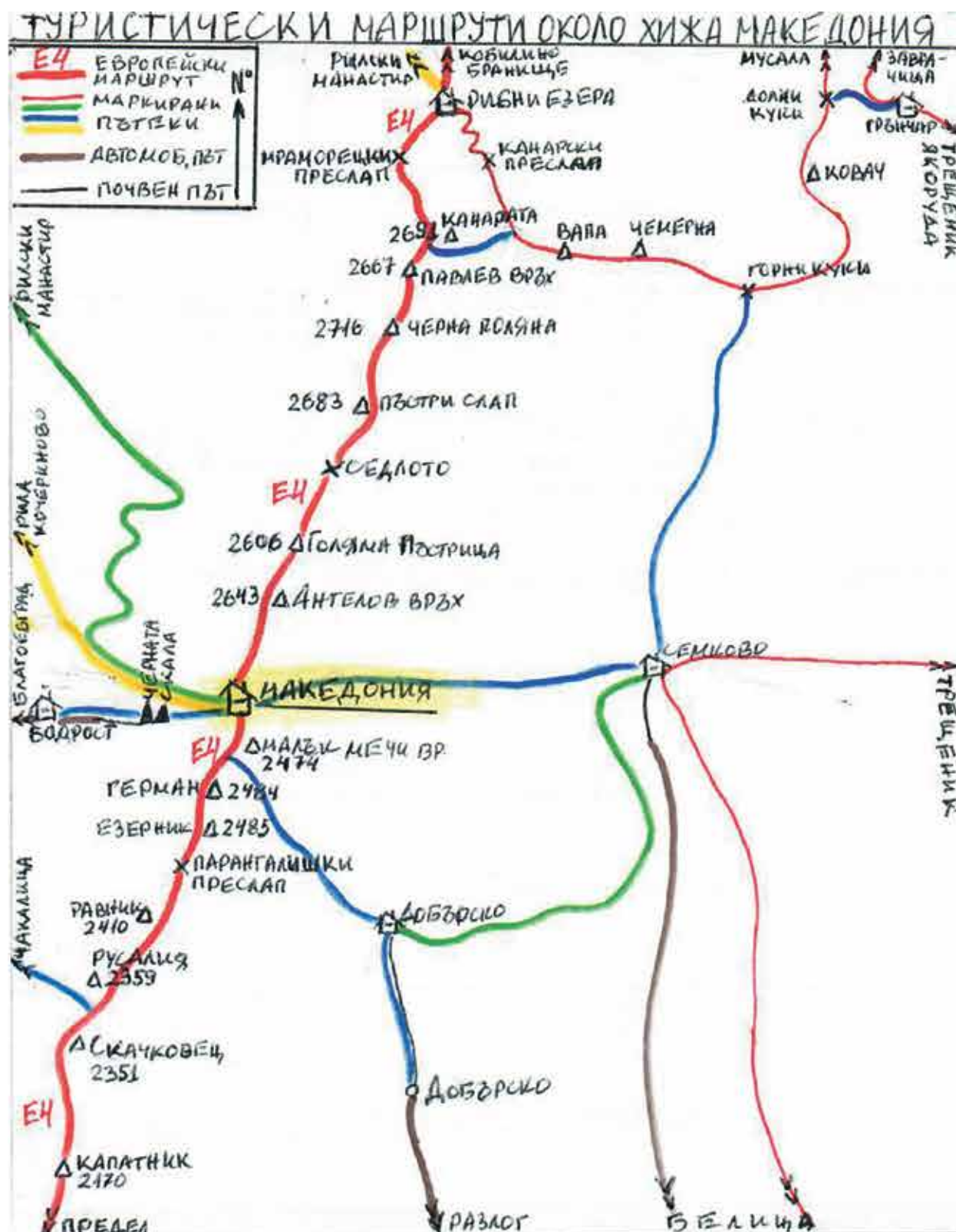
И други улици в днешната ни столица спомнят историята, но малко съвременници, забързани по дела, знаят кои са личностите, чиито имена са написани на уличните табели.

Мариана Ангелова

Туристически маршрути около хижите на БТС

Хижа „Македония“

Разположена е на седловина Мечи проход, Югозападна Рила, на 2157 м н.в., 40 места, вътрешни бани и тоалетни, локално отопление, собствено ел. захранване, туристическа столова, бюфет.

Стопанин: ТД "Айгидик" – Благоевград

Изходен пункт: Благоевград – леговище и хижа "Богрост" – местността Картала (32 км) – хижа "Македония" (синя маркировка) – 2.30 часа

Асфалтовото шосе следи долината на река Благоевградска Бистрица. На 28-мия километър в леговище "Богрост" се намира хижа "Богрост" (1282 м н.в., 40 места, самостоятелни и общи бани и тоалетни, локално отопление, туристическа столова, ресторант).

От Карталска поляна пряката пътека пресича на много места завоите на стръмния каскаден път. Пътят продължава към местността Биволарника, достига обширна поляна Говедарника и в местността Черната скала завършва. Към седловината Бялата пръст и хижа "Македония" пътеката стръмно се изкачва по склона вдясно на реката и за около 40 минути достига хижа "Македония" (2.30 часа от Карталска поляна).

Съседни обекти (летни маршрути):

1. Хижа "Македония" – хижа "Рибни езера" (червена лентова и стълбова маркировка) – 6 часа
Маршрутът е част от Европейския туристически маршрут Е4.

От хижата започва продължително траверсиране в северна посока на южния склон на Голям Мечи връх. От седловината се подсича от запад Ангелов връх и в североизточна посока се излиза на връх Голяма Пъстрица (Узунца). За около 50 минути се излиза на Седлото (Хаджиин гроб) и за същото време от нея се изкачва връх Пъстри (Аладжа) слат. Следващият връх е първенецът на Средна Рила – връх Черна поляна, а след него и Павлев връх, на чийто ръб е опънат параван от стоманено въже. **От северното подножие на върха** в посока североизток се отклонява пътеката за хижа "Грънчар", а тази за хижа "Рибни езера" продължава в северозападна посока през нацепеното скалисто било (Зъбците), достига Мраморския (Мермерски) преслап и за 40 минути слиза до хижа "Рибни езера".

2. Хижа "Македония" – Павлев връх – Горни куки – Долни куки – хижа "Грънчар" (червена лентова и стълбова маркировка) – 8 часа

От хижа "Македония" до северното подножие на Павлев връх пътеката е описана в **Маршрут 1**. От тук в източна посока лятната пътека траверсира от юг връх Канарата и излиза източно от него, където се съединява с пътеката от хижа "Рибни езера" за хижа "Грънчар". Маршрутът преминава североизточно от връх Скалец (Реджепца), прекосява скалистия ръб на връх Вапа и северно от връх Чемерна достига седловината Горни куки. От нея на юг се отклонява маркирана пътека за хижа "Семково" (2.30 часа). Пътеката за хижа "Грънчар" продължава на изток към Средния връх и северния склон на Лопатишки връх, минава северозападно

Рилски манастир

Хижа „Семково“

Хижа „Грънчар“

от връх Стражник (Курджилък) и рязко завива на север. Започва изкачване на връх Ковач западно от котата му, а след него се слиза до седловина Долни куки. Тук се изоставя червената лентова и стълбова маркировка и в източна посока (синя маркировка) край телефонните стълбове лятната пътека достига хижа ”Грънчар“ (2180 м н.в., 120 места, външни тоалетни, собствено ел. хранване, отопление на твърдо гориво, туристическа столова, бюфет).

3. Хижа ”Македония“ – Динков дол – хижа ”Семково“ (синя маркировка) - 2.30 часа

Пътеката от хижата се насочва в западна посока и започва стръмно да се спуска по голям опорен улей, подсича ниско южните склонове на Ангелов връх и северните на Малък Мечи връх, и след около 40 минути достига разрушена постройка. Западно от нея пътеката пресича на два пъти река Динков дол, продължава да се спуска по нейното течение в западна посока, преминава край няколко горски постройки и през гората слиза на обширна поляна, а след нея достига летовище ”Семково“. От летовището за няколко минути пътеката се изкачва до хижа ”Семково“.

4. Хижа ”Македония“ – връх Капатник – хижа ”Предел“ (червена лентова и стълбова маркировка) - 7 часа

Отклонения:

4.1. Хижа ”Македония“ – седловина между Малък Мечи връх и връх Герман (червена маркировка) - хижа ”Добърско“ (синя маркировка) - 2.10 часа

4.2. Хижа ”Македония“ – връх Скачковец (червена маркировка) - хижа ”Чакалица“ (синя маркировка) - 5.30 часа

Отсечката за хижа ”Предел“ е част от Европейския туристически маршрут Е4.

От хижата в посока юг-югозапад пътеката се изкачва на седловината между върховете Малък Мечи връх и Герман (40 минути). От седловината в югоизточна посока се отклонява маркирана със син цвят пътека, която през циркуса между върховете Герман и Малък Мечи връх, през няколко потоци и местността Германица за около 1.30 часа (общо 2.10 часа) достига хижа ”Добърско“ (1615 м н.в., 35 места, вътрешни тоалетни и бани, отопление на твърдо гориво, туристическа кухня и столова).

От седловината между Малък Мечи връх и Герман се продължава на юг по трасето на Е4. Лятната маркирана пътека траверсира последователно върховете Герман и Езерник и достига седловината Парангалишки преслап. Следва изкачване източно от връх Равник и се достига седловината Русалиите югозападно от връх Русалия (3 часа). Лятната и зимната маркировка продължават по равното и широко било и за около 30 минути достига седловината в северното подножие на връх Скачковец (3.30 часа). От седловината на запад се отклонява маркираната със син цвят

Хижа „Богрост“

Хижа „Предел“

Хижа „Добърско“

Хижа „Чакалица“

пътека, която следи широкото било на рига Чакалица. За около 2 часа от разклона и около 5.30 часа от хижа ”Македония“ се достига хижа ”Чакалица“ (1726 м н.в., 20 места, вътрешни бани и тоалетни, отопление на твърдо гориво, собствено ел. хранване, туристическа кухня и столова).

От северното подножие на връх Скачковец се продължава в южна посока по трасето на Е4 и покрай каменни грамади се достига северното подножие на връх Капатник (4.45 часа). От него започва стръмно продължително спускане, навлиза се в гора и след рязка смяна на посоката на запад се излиза на горски път близо до река. С обща посока юг-югозапад се достигат сгради на Горското стопанство (6.40 часа), продължава се по асфалтов път край бунгала и се излиза на основното шосе Симитли – Разлог. По него на юг се достига до асфалтирания разклон, обозначен с указателна табела, и след около 600 м се достига хижа ”Предел“ (1013 м н.в., 30 места, самостоятелни бани и тоалетни, локално отопление, туристическа столова, бюфет).

5. Хижа ”Македония“ – Раговичка река – Илийна река – Рилски манастир (зелена маркировка) - 6 часа

От хижата се тръгва в северозападна посока. В същата посока е и пътеката (жълта маркировка) по билото на Цареввръшки дял към шосето Рила – Рилски манастир. След около 15 минути се достига седловината източно от връх Марков камък. Тук двете пътеки се разделят. Пътеката за Рилския манастир, която трябва да се следи, се спуска от седловината на север, пресича начални потоци на Раговичка река и продължава през алпийски ливади между клеови гнезда. Тя навлиза в гора и с много серпентини стръмно по склон слиза в долината на Раговичка река, като следва десния ѝ бряг. Пътеката постепенно става коларски път, преминава по мост над Раговичка река, достига водослива ѝ с Илийна река и след около 6 км пътят излиза на основното шосе от Рилския манастир за гр. Рила в местността Кулата. От тук до Рилския манастир по шосето са 3 км.

Йордан Йорданов,
експерт в БТС

Съживяването на природата –

Наближава времето за боядисване на яйцата, за омесване на козунаците и за духовно пречистяване след дългия великденски пост. Народът ни е преплел в ритуали и тайнства цялото богатство от вярвания и надежди, които се отключват по време на един от най-големите християнски празници. Преходът от зимата към пролетта е обръщане към всички видими и невидими природни сили в молитва без думи, в молитва за нов живот и ново начало.

Има много доказателства, че православният Великден е заместил по-стар езически обичай, оставил своите следи в цялата обредност. В книгата си „Празниците на българите с легенди и предания“ етнологът Николай Ников цитира старинна легенда за появата на празника. Тя разказва за далечно време, в което Бог ходел сред хората, помагал им и ги лекувал. Тогава имало едно царство, владение на зъл магьосник. Той бил заключил водата и слънцето в дълбока пещера с девет катинара. Хората се трудили от сутрин до вечер, но без вода и слънце нищо не се раждало. Тревата изсъхнала, животните и птичките изчезнали.

Някъде в планината живеел млад мъж с двете си гечица – момче и момиче. Отишъл той един ден в гората да търси коренчета за храна. Там издялал дървено яйце, боядисал го с червена пръст и решил да го даде на децата да си играят с него. Прибрал се той и сложил яйцето до главичките им, за да го видят на сутринта, като се събудят. През нощта насън му се явил белообраз старец и го предупредил, че злият магьосник ще дойде в дома му, за да вземе децата. Казал му да не се бои, а да вземе в ръка червеното яйце. После изчезнал. Този старец бил Великден. На другия ден пристигнал магьосникът. Нахлул в къщата, но бащата изпълнил каквото му било казано – взел яйцето и го вдигнал високо над главата си. В този миг силна светлина огряла земята, от нея магьосникът ослепял и загубил силата си. Хората разбили катинарите, освободили слънцето и водата. Дърветата се раззеленили, птиците и животните се завърнали, всичко живо възкръснало за нов живот. Оттогава хората празнуват този ден и боядисват червени яйца.

Преди да дойде Великден, народът отбелязва още два големи празника – предвестници на Възкресението: Лазаровден – осмият ден преди Великден, и Цветница (Връбница) – един от най-хубавите пролетни празници, посветен на тържествено посрещане на Исус Христос в Йерусалим.

Лазаровден

Това е Осмият ден преди Великден. Тази година се падна на 8 април. Той е подвижен празник, тъй като Великден се определя по лунния календар, а не по слънчевия. Но е винаги в събота. Наричаме празника още Лазарица. Старите хора вярват, че Лазар е господар на горите и шумаците, помага на люде-те да ги чистят и правят на орници. Затова в народните представи Лазар ходи с балтия.

Името Лазар идва от Елеазар – Бог помага. Православната църква посвещава този ден на Лазар, чиято Исус Христос възкресил на четвъртия ден след погребението му в знак на благодарност за проявеното от него гостоприемство. Според средновековните писания Лазар живял още 30 години в строг пост и въздържание и бил провъзгласен за първи епископ на град Китион на остров Кипър.

На този ден народът изпълнява обичая Лазаруване, който е жив и днес. Младите жени, наречени „лазарки“, берат цветя за венците, които ще оплетат за празника Цветница (на следващия ден). Момите са пременени в традиционни фолклорни носии. Те

обикалят къщите на селото, пеят обредни лазарски песни и благославят за здраве, щастие и бекет. В миналото на Лазаровден момците от селото са поисквали ръката на своята избраница.

Основните песни на Лазаровден са благослов за здраве, плодородие и благополучие на дома. В къща, в която има ерген или мома за женене, в песните се вмъкват и любовно-женитбени мотиви. Вярвало се е, че мома, която не е лазарувала, не може да се омъжи. Затова е било задължително всяко момиче от селото да лазарува.

Цветница (Връбница)

Цветница се отбелязва една седмица преди Великден, в неделата след Лазаровден. Нарича се още Връбница, Цветна неделя, Вая (Вайя), Куклинден или (в западните църкви) Палмова неделя. Пада се в шестата неделя на Великия пост.

Това е един от най-хубавите пролетни празници. Посветен е на тържествено посрещане на Исус Христос в Йерусалим. Когато наближил града с придружаващите го ученици и стигнали до Витфагия, Исус пратил двамата от тях да отидат в селото и да му доведат вързаната в началото на селото ослица, а ако някой ги попита защо правят това, да кажат, че е необходимо на Господ. Вестта за възкресението на Лазар вече го изпреварила и хиляден народ тръгнал към Витания, за да го посрещне. Народът възторжено размахвал палмови клонки и хвърлял дрехите си и цветя пред нозете му. Всички пеели: „Осанна! Благословен Идещият в име Господне, Царят Израилев.“ Фариесеите обаче наредили на Христос да забрани на народа да ликува, на което Той отвърнал: „Казвам ви, че ако тия млъкнат, то камъните ще извикат.“ Шествието продължило и от височината на Елеонското възвишение до Храма.

На този ден в църквата се отслужва празничната църковна литургия с върбови клонки, китки от здравец и други пролетни цветя, които се освещават, отнасят се въщи и се поставят пред домашната икона. С тях жените баят против уроки и болести. Често, когато през летните месеци загърми и завали град, те изнасят върбовите венчета на двора и изричайки магически заклинания, гледат през тях облака, за да се разнесе надалече.

Обикновено на Цветница се изпълнява и последният лазарски обичай – „кумиченето“. Преди обяд всички лазарки се отправят вкупом към реката. Всяка девойка носи със себе си китка цветя, върбово венче или малко хлебче, наричано „кукла“. Момите се подреждат една до друга покрай брега или на моста над реката и едновременно пускат китката, венца или хлебчето. Онази девойка, чийто венец или хляб бъде понесен най-бързо от водата и излезе най-напред, се избира за „кумица“ или „кръстница“ на лазарките. От този момент тя се превръща в обект на специално уважение и почит от страна на останалите момичета. На третия ден от Великден момата-кръстница кани всички лазарки в дома си и ги гощава с баница и червени великденски яйца. С тази обща гощавка завършва и празничният лазарски комплекс, посредством който девойките демонстрират своя нов социален статус и годността си за встъпване в брак.

Страстната седмица

Наречена още Седмичата на страданията, тя е последната от живота на Исус Христос, преди да бъде разпнат на кръст, и завършва с Неговото Възкресение. Всеки ден от тази седмица се нарича велик – Велики понеделник, Велики вторник и така нататък. Тя е последната седмица на Великия пост и на всеки един ден от нея се извършват специални църковни служби.

Велики четвъртък

Особено важен ден от Страстната седмица. На Велики четвъртък по традиция боядисваме яйцата (или на Велика събота), като броят им зависи от членовете на семейството. Първото яйце е винаги червено. Докато то е още прясно боядисано, майката прави с него кръстен знак на челата на децата, за да бъдат здрави.

Практиката да се боядисват яйца за Великден е толкова стара, колкото и самият празник. В народните вярвания яйцето се осмисля като символ на жизненото начало, на обновителните процеси в природата, на прераждането и възкръсването за нов живот. Затова във всички древни митологии е отразена вярата, че „целият свят“ е създаден от яйце.

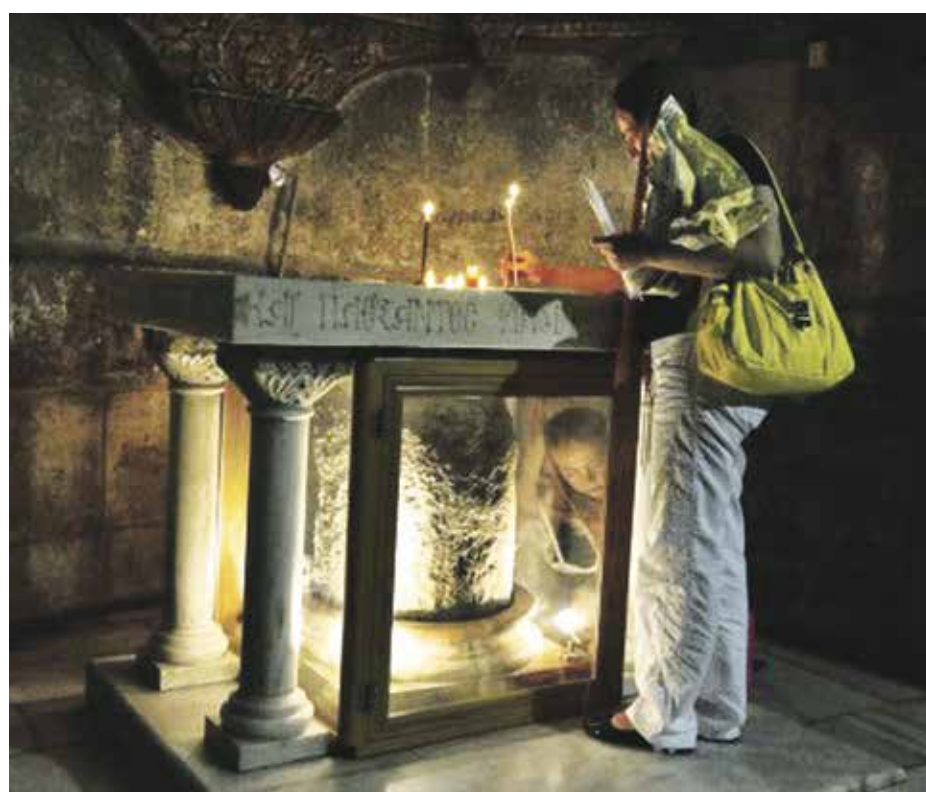
Историята не пази точния период, когато е започнало боядисването на яйца. Знаем само, че са го правили още в древен Египет, Персия, Гърция, Рим. Традицията за шаренето и писането на яйца у нас се пази в различни краища повече от 400 години.

Вярва се, че яйцата, боядисани в червено на Велики четвъртък, придобиват магическа сила – те пазят хората от болести, магии и злини. Ето защо първо се топват в червената боя. Първото червено яйце се оставя пред домашната икона чак до следващия Великден и се използва в различни лечителски практики.

Според християнските предания, Мария Магдалена отишла в Рим да съобщи на римския император, че Исус Христос е възкръснал. Следвайки обичая, тя му подарила яйце. Императорът ѝ поставил условие – ще повярва на думите ѝ, ако пред очите му яйцето стане червено. Кое то се и случило.

По време на боядисването на яйцата младите момичета и невести от семейството оставали отвън пред

Великденски тайнства и ритуали

вратата и пеел специални обредни песни. Ритуалът се извършва в ранното утро на Велики четвъртък, когато слънцето изгрее - то трябва „да види“ първите червени яйца - за да им предаде своята животворна сила. В българската народна култура боядисаното червено яйце се възприема като образ на пролетното слънце, което съживява цялата природа и вдъхва нова жизненост на хората.

Български обичай е преборването, чуването с яйца на Великден. Чуването с яйца е метафоричен сблъсък между личните светове на хората, в който оцелелият спечелва здраве и щастие. Най-здравото яйце се нарича - борак, а чието яйце остане здраво, той ще бъде жив и здрав през цялата година.

Онзи, чието яйце издържи, без да се пукне, ще е най-здрав и силен през годината.

Великденските обредни хлябове

Обредните хлябове са неотменна част от традициите на Великден. Обикновено се правят в кръгла форма и се украсяват с плетеници, като в средата им се слага червено яйце. В България по традиция се замесват в четвъртъка преди Великден, в Гърция - в петък и гр.

Някоя от тези пити се прави сладка и това е великденският козунак. За първи път козунак се приготвя през 17 век във Франция. В Италия също имат вид козунак по същия повод - той може да изтрае цели 6 месеца. Според изследователи на Българското възрождение за първи път козунак в съвременния му вид се е появил в Шумен в средата на 19 век, когато тук временно пребивават унгарските емигранти, начело с Лайош Кошут, след несполучилата национална революция.

Разпети петък или още Велики петък е времето за душевно пречистване. В този ден не се работи.

Великден

Тази година Великден се пада на 16 април. Това е един от най-големите християнски празници, посветен на възкресението на живата природа. В християнската религия на Възкресение Христово (Великден, Пасха) се чества възкръсването на Исус Христос на третия ден, след като е разпнат на кръст и погребан.

В евангелските текстове често се споменава, че приживе Исус Христос нееднократно предсказва разпъването си на кръста и Възкресението си след три дни. Така и става - когато на тре-

тия ден след погребението Му Мария Магдалена отива с жените мироносици в гробницата, за да намаже тялото на Исус с благовонни масла, каквато е била древноюдейската традиция, намира гробницата празна. След което Исус Христос се явява на Мария Магдалена, а после и на апостолите.

Великден се празнува три дни. Сутринта всички отиват на черква за тържествената литургия и се връщат със запалени свещи вкъщи, като се поздравяват с „Христос Воскресе!“. Младоженците през този ден гостуват на своите кумове, родители и на девера. Те носят великденски хлябове и кошница с червени яйца. Посрещат ги с богато подредени трапези. През трите празнични дни се изграят хора на мезгана, а момите и ергените връзват люлки и се люлеят, като пеят обредни песни.

Изчисляване на датата на Великден

Датата на този най-голям и тържествен православен празник се определя всяка година съобразно лунния календар. Великден зависи от първото пълнолуние след деня на пролетното равноденствие. Формулата за определяне датата на Великден в Западната и Източната църква е еднаква: Страстната седмица е от понеделник до неделя след първото пролетно пълнолуние, а Великден е в неделния ден на Страстната седмица. Църковното пролетно равноденствие е на 21 март. Например, ако пълнолунието е на 1 април, Великден ще се пада в следващата неделя. Това ограничение е въведено, за да няма два Великдена в период от една година (което е възможно при Пасхата).

Разликата между католици и православни, която се наблюдава в датите на отбелязване на Великден, е, че по отношение на Великден православните спазват допълнителното изискване Великден да не съвпада с еврейската Пасха. В случай на такова съвпадение католиците и протестантите отбелязват Великден, а православната църква го отлага с един лунен месец. Шансът да има пълнолуние в този период е около 50%. Затова все пак в половината от случаите западният и източноправославният Великден съвпадат, а в останалите източноправославният е обикновено 1 седмица по-късно.

Според Пасха

Същевременно Пасхата се изчислява според новолунието и времето между

новолуние и пълнолуние също е половин месец. Така православният Великден се отклонява от западния в същия ритъм както еврейската Пасха.

Една от причините „двустилните“ църкви (като българската) да не използват изцяло светския календар, е разбирането, че забраната християните да честват Великден заедно с евреите, се отнася и във времеви аспект. Докато по Грегорианския календар Великден според тях може да съвпадне с Пасха, с източния Великден това не може да се случи, тъй като той следва Пасха. Освен това с историческия ход на събитията би трябвало Великден да е след Пасха. От друга страна, тъй като юлианското пролетно равноденствие изостава от реалното, понякога източният Великден се пада на второто пълнолуние след реалното настъпване на пролетта.

Други символи на Възкресение Христово

Още през 18 век започва производството на шоколадови яйца. Дървени те са известни отдавна, а от 1960-те години вече се продават и пластмасови. Изключителни със своята красота и блясък са декоративните яйца на Петер Карл Фаберже, изработени от скъпоценни камъни и благородни метали.

Великденският заек като символ също е отпреди разпространението на християнската религия. Заекът традиционно се свързва с плодородието и изобилието, а в древните ритуали и вярвания - и с Луната и нейните цикли. Съществува легенда, според която великденският заек някога бил голяма красива птица, принадлежаща на богиня. Веднъж тя я превърнала в див заек, но тъй като той все още е птица по душа, продължава да прави гнезда и да ги пълни с яйца.

Странни ритуали

Седмица и половина преди Възкресение Христово различни страни по света започват да се подготвят за отбелязването на светлия празник с типични, но и странни ритуали.

В Чехия на Великден мъжете удрят жените с пръчки, обвити с пъстри панделки. Понякога на Великден мъже дори заливат обилно жените с вода. Това се прави в понеделника след Великден и се твърди, че благодарение на този ритуал жените били здрави и млади през цялата година. В Германия на Великден се гори коледното дърво или останките от него. Ритуалът означава край на зимата и начало на

пролетта. В много страни си имат великденски зайци и великденски яйца, но във Франция има великденски камбанки, изваяни от шоколад. По този начин французите си спомнят за вярването, че на Разпети петък камбаните на църквите замлъквали, защото отлитали до Ватикана, за да отбележат смъртта на Христос, и се връщали обратно в родината си в неделя, за да ознаменуват със звън Възкресение Христово.

В Полша на Великден на мъжете е забранено да се появяват в кухнята, в противен случай техните мустаци щели да побелеят. Този ритуал вероятно е измислен от някой умен мъж, който не е искал да помага в празничното чистене. Във Финландия на Великден хората се държат като на Хелюин. Децата се маскират като вещици и магьосници и обикалят из квартала на почерпка. В САЩ търкалянето на великденското яйце е традиция, но във Великобритания тази традиция е превърната в състезание. В много британски населени места на Великден се организират турнири по търкаляне на яйце по склон. Победител е яйцето, което се търкаля най-дълго. Има и състезание за издръжливост, в което победител е яйцето, което оцелява в най-много търкаляния по склона.

Томина неделя

На 23 април е първата седмица след Великден и поставя завършека на Великденския празничен цикъл. Тази седмица се нарича „празна“ заради забраната да се работи каквото и да е. Празникът е свързан с първите появи на Христос сред учениците му. Когато мълата за изчезването на тялото на Христос се разпространила, само апостол Тома не повярвал. На осмия ден след възкръсването си сам Исус му се явил и го накарал да се убеди в истината. Оттогава остава изразът „Тома неверни“, а денят е наречен Томина неделя.

Тази седмица от стари времена е наситена с много момински празници, сред които най-голям е честването на Светлата или Празната сряда. Правят кукла-булка от чехлите на млада булка, женена през зимата (единият е жълт, а отгоре - червен). Обличат куклата с мъжка риза и именно тази риза е онзи знак, който подсказва, че това е преработка на великото двуполово (андрогинно) божество, според нашата фолклорна митология, от което е произлязъл човекът.

Хаджи Димитър не е загинал на Бузлуджа, а в Средна гора, разказват в Брезовския край. Лобното му място там вече е национален туристически обект. Преди броени дни Националният организационен комитет на Движение „Опознай България – 100 национални туристически обекта“ издаде удостоверение за нов туристически обект. Под номер 44Б вече ще е село Свежен с обект връх Къдрафил – гробът на Хаджи Димитър, община Брезово, Пловдивска област.

В учебниците по история пише, че Хаджи Димитър е загинал в битка с турците на връх Бузлуджа на 18 юли 1868 г. В Брезовския край обаче се разказва друго. Че Войводата не бил убит в битката на Бузлуджа, но бил тежко ранен. Оцелели четници и ятаци го пренесли на ръце до Средногорския връх Къдрафил. Там местни се грижили за него дни наред, но той починал от раните си. Погребали го под върха, после пренесли костите му в двора на църквата в с. Свежен, а след Освобождението ги предали на майка му, която ги отнесла в Сливен, където са и до днес.

Тази история се предава от поколение на поколение в Брезовския край и никои местен човек не се съмнява, че е истина. Защото още са живи наследниците на ятаците на Хаджи Димитър, които му помагали, докато берял душа под върха.

Тук разказваме историята така, както я чуваме в Свежен – забележително селце с множество възрожденски къщи – паметници на културата, родно място на освободителя на Родопите полк. Владимир Серафимов, дом на една от най-силните български книжовни школи през Късното Средновековие, а днес привлекателно място за млади и стари родолюбци и почитатели на приказната природа.

Като синоним на връх Къдрафил в Сърнена Средна гора местните хора използват „Върхът на Войводата“. Всяка година в началото на август в най-голямата жеза десетки жители на три общини – Брезово, Павел баня и Калояново, се стичат пред паметника под върха, извървявайки пеша 3 стръмни километра след края на асфалтовото шосе. Миналата година на 6 август там се състоя може би най-масовото поклонение – стотици се качиха пеш на върха. Почетна военна рота отдаваше чест пред гроба на Хаджи Димитър и неговата сабя-револвер, лежесно предоставена за поклонението от Варненския музей на Възраждането, където се съхранява. За почетен караул пред нея се сменяха деца в носии от училището в Брезово, военни от 61-ва Стрелска механизирена бригада - Карлово, любители на историята от Комитет „Родолюбие“ и Сдружение „Хайдути“ в хайдушко облекло. По традиция беше приготвен и курбан, какъвто се прави от първото масово качване на върха. За него се събира по една шепя боб от всяка къща в Свежен, символ и на това, че на времето цялото село е помагало на Хаджията – всички са знаели, че е скрит в Балкана, но никои не се е омърсил с предателство.

„Местните хора винаги са

Върхът на Войводата

почитали Хаджията на Къдрафил, за тях там е гробът му“, казва кметът на Свежен Христо Енков. Традицията започва от Освобождението и не е прекъсвала до днес. Снимка от 1904 г. показва колко масово е било поклонението. На нея се виждат някои от ятаците на Хаджи Димитър, които по онова време още са живи. През 1934 г. на мястото под върха, където първоначално е бил погребан, е поставен паметникът, дело на скулптора Драгомир Остоич. Бил е подновен през 1988 г. – доказателство, че традицията е жива и тогава. Мястото е оформено като гроб, а надписът на надгробния паметник гласи: „Тук почива х.Димитър от гр. Сливен, поч. 1868 г. м. Август. Този, който падне в бой за свобода, той не умира.“ Местните хора палят свещици там. От информационна табела, поставена от община Брезово, може да се научи историята на това място.

Но как Хаджи Димитър стига до връх Къдрафил? В битката на Бузлуджа Хаджи Димитър не загина, но е тежко ранен. Според брезовския краевед Колю Кацаров „няма нито един документ или доказателство черно на бяло, че е загинал на Бузлуджа. Участвали в битката го виждат да пада, но това не доказва, че е убит“.

Историкът проф. Пламен Павлов обръща внимание на свидетелство, набавено от известния възрожденски геец д-р Васил Берон, който издирвал сведения за Хаджи Димитър. В своите „Археологически и исторически изследвания“ той разказва, че през есента на 1868 г. в Болград се среща с един от оцелелите четници. Берон го пита жив ли е Войводата, а четникът отговаря: „Не зная, само зная, че Хаджи

Димитра го зле нараниха при Бузлуджа...“

Според брезовския вариант на историята след раняването му четници успяват да го измъкнат от полесражението и на ръце го пренасят до покрайнините на с. Енина недалеч от Казанлък. Движат се нощем, защото през деня башибозуци и разбойници обикалят да търсят оцелели четници, понеже за главите им е обявена награда. В покрайнините на Енина групата попада на младеж от селото, който тръгва с тях да им помага. Има сведения, че и младеж от с. Свежен в някакъв момент се включва в групата. Това, че те добре познават района, е от голяма полза.

Край Енина се случва още една паметна среща. За нея ни разказва проф. д-р Мария Чоролеева, дългогодишен изследовател в Института за български език към БАН. Съвсем скоро след битката на Бузлуджа Стоян – братът на дядо й, бил причакан от другия им брат Кольо в горичка край казанлъшкото село. Кольо с неколцина другари се криел там от турските преследвачи. Всички в семейството знаели, че Кольо е в чета на Хаджи Димитър. В кратките минути на тази среща той набързо споделил с брат си, че се крият, понеже четата им била разбита. „Преследват ни, носим ранен Войводата“, прошепнал набързо той и хлътнал в горичката. Спомените за тази среща дават основание на изследователите от Брезовско да смятат, че Кольо (Никола) Мартинов от Казанлък е един от четниците, носили ранения войвода. Според тях има сериозни данни, че вторият може да е Велко Кръстев, на 23 г., от с. Махалата, днес гр. Искър. Имената и на двамата присъстват в списъците на четата.

След Енина групата продължава на югозапад, вероятно към минералните извори на Павел баня, където да бъде лекуван Войводата. Прегазват Тунджа при Гюрля. (Сега мястото е под водите на яз. „Копринка“.) Там имало воденица, в която групата прекарва деня, за да не бъде забелязана от преследвачи. Че такава воденица е съществувала, е видно от стари руски и австроунгарски военни карти – тя е отбелязана.

По мрак групата потегля към по-високата част на Сърнена Средна гора. Вероятно носачите на Хаджията са искали да го скрият и да потърсят помощ в средногорските села с чисто българско население. Късно вечерта на по-следващия ден групата се озовава в село Турция. Че е била там, има сведения в спомените на поп Колю от Турция. Те са записани. Неведнъж свещеникът разказал как една късна вечер някой похлопал на портата и тихо подвикнал: „Хей, хора, отворете, българи сме!“ Свещеникът отворил, влезли 4-5 души, които носели на носилка стенещ човек, завит с ямурлук. „Потрай още малко, Хаджи!“ и „Тук сме на сигурно място“, му говорили почтително те. Казали на свещеника, че са от разбитата от турците чета. Той ги нахранил и ги изпроводил до края на селото. Питал ги как ще се оправят нататък, но едно от момчетата казало, че е аджарче (от Свежен) и познава района.

Според разказа между селата Свежен и Мраченик под връх Къдрафил, малко встрани от сегашния паметник, носачите на Хаджи Димитър правят колиба от клони, в която го подслоняват. Може би вече не е имал сили да издържа прехода.

В Свежен живее 89-годиш-

ният Христо Свинаров. Неговият дядо Христо Николов и баба му Ана са първите, с които се свързват носачите на Хаджи Димитър, за да търсят помощ. Срещат ги в гора под Къдрафил, където семейството пасе свине. Дядо Христо още пази менчето, в което предците му носели храна за Войводата – за неговото семейство то е реликва.

И други пастири от Свежен и Мраченик снабдяват с храна, вода и билкови отвари Войводата и четниците в продължение на около 2 седмици. Целият Брезовски край помни имената на ятаците Димо Божков и дядо Паско от Свежен; също и Гърди Пандурски, Слав Мочуков и Тодор Патювски от Мраченик. „Ятаците на Хаджи Димитър не са анонимни или измислени хора – цялото село ги е знаело, имената им се помнят и до днес. Тяхното е подвиг, защото са се грижели за него с риск за живота си, докато районът гъмжи от потери, които издирват оцелели на Бузлуджа“, разказва Боян Ранделов.

Една сутрин помагачите заварили колибата съборена, а под нея било безжизненото тяло на Войводата. Четниците ги нямало. Ръцете на Хаджията от лактите надолу били без кожа. Свеженци разказват, че след Освобождението кметът на селото чорбаджи Вълко (управлявал по време на тези събития, съратник на Левски) срещнал в Пловдив един от четниците, които придружавали Войводата. Попитал го защо ръцете му били оглозгани, а четникът обяснил, че нарочно му свалили кожата, тъй като имал татуировки с барут на лъв, думите „Свобода или смърт“ и инициалите Х. Д. Направили го, за да не бъде разпознат, ако на тялото попаднат турци.

А побягнали, понеже видели въоръжени хора в гората. Върнали се по-късно, но заварили пресния гроб и се оттеглили.

Като открили тялото на Хаджията, местните хора побързали да го погребат. Било немислимо да го пренесат в селото – ако турците усетят, ще го съсият. Затова положили Войводата в гората, а мястото белязали „с бял валчест камък като пъпан“. Дядо Христо разказва, че като дете много пъти родителите му го водили там да му показват къде е починал героят.

Две години след Освобождението свеженци вадят костите от гроба под Къдрафил и ги препогребват в двора на селската църква „Св. равноапостоли Петър и Павел“. За опелото специално е повикан дядо Гервасий – съратник на Левски, станал викарий на Пловдивската митрополия, а по-късно и Сливенски митрополит. Допуска за събитието се появява в официоза на Източна Румелия в „Марица“.

Надписът на надгробната плоча в двора на свеженската църква гласи: „На това място на 6.XI.1880 г. след опело от пловдивския викарий

ен епископ Гервасий тържествено са погребани костите на войводата Хаджи Димитър, донесени от връх Къдрафил, където е починал през август 1868. В края на м. XII.1880 г. са предадени на майката Марина Хаджиниколова от кмета на селото.“

Баба Марина – майката на Хаджи Димитър, научава от допуската във в. „Марица“, че костите на детето ѝ са в Свежен (тогава Аджар). И, естествено, бърза да си ги прибере. Сливенският кмет ѝ издава „опълномощително“ от името на градските първенци и семейството ѝ, които я упълномощават да прибере от Аджар „тялото Хаджидимитрово в едно с всичко това както са е намерило най-първо“.

Хаджи Марина тръгва от Сливен към Аджар в края на декември, но в тежката зима успява да стигне с файтона само до с. Домлян (тогава Долни Омарбас). Към Аджар продължава придружителът ѝ. Той носи писмо от старейшинския съвет и кмета на Домлян Иван Стоянов със следния текст: „С настоящото ни като получите от приносящите Апостол Вълков та испроводете на покойник Х. Димитра кустите за които е пристигнала

неговата майка да си ги прибира...“ В отговор от кметството в Аджар пишам: „Днес приехме едно писъмце от старейшинския съвет от село в което ся намирате с което писъмце искате костите на покойник ви син Х. Димитър и предводител за предобитата ни свобода като на нас много ни жал стана щото немахме честта да го донесем в селцето ни гдето е погребан син ви. Основание на пълномощното ви от градът ви проваждаме костите на сина ви...“ (Споменатите документи, а и много други, са издирени от краеведа Колю Кацаров от Брезово в държавните архиви. В тях точно се посочва чии са останките, за които става въпрос. Правописът е оригиналният.)

Според свидетели на предаването на тленните останки (чиито имена не се помнят, за съжаление), баба Марина разгърнала бохчата с костите, озледала черепа и простенала: „Това е син ми Димитър.“ И се разплакала. Била го разпознала по липсващ зъб, който в ранните си младежки години Хаджията изгубил при сбиране. Баба Марина отнесла костите в Сливен и ги погребала в двора

на клучохорската църква „Св. Никола“. Че за сливенци това е гробът на Хаджи Димитър, се вижда от протокол на сливенския Епархийски духовен съвет. В него е записано решение на настоятелството от църковната каса да се отпуснат 1000 лева „за подновяване гроба на Хаджи Димитър Войводата“.

В Сливенския музей не приемат тази хипотеза за кончината на Хаджи Димитър. Основават се на становище на Института за българска история при БАН, че „при в. Къдрафил през лятото на 1868 г. е починал неизвестен поборник от четата на Хаджи Димитър“.

Непоклонимо е убеждението на хората от Брезовско, че Хаджи Димитър е изживял последните си дни в техния край. Никой не може да отнеме спомените за тези събития от наследниците на ятаците на Войводата в Свежен и Мраченик. И тази година в началото на август местните ще се съберат под връх Къдрафил на гроба му, за да отдадат почит на героя. В съзнанието им жив е той, жив е...

Женя Милчева,
Списание 8
Снимки:
Владимир Мачков

Съживяването на природата – великденски тайнства и ритуали

Продължение от страница 15

Гергьовден

В българския народен календар Гергьовден е един от най-големите празници през годината. Познат е с имената Гергьовден, Гергевден, Горговден, Герги, Джурджевден, както и Хътърлез и Агрелес, сред мюсюлмани, помаци и роми. Празникът е календарно обвързан – празнува се на 6 май и се чества във всички територии, населени с българи. С него започва лятната половина на стопанската година, завършваща на Димитровден. Това разположение в празничния календар определя и изключително богатата му обредност, обхващаща всички области от стопанския и социален живот на хората.

Св. Георги традиционно е схващан като повелител на пролетната влага и плодородието (отключва изворите и влагата, побеждавайки ламята; обхожда и наглежда полята и посежите), покровител на земеделците и най-вече на овчарите и стагата. Много дребен по своя характер, гнес все още няма пълно единство в мненията за произхода на този празник. Според някои автори той идва от тракийската древност, според други е славянски по произход, има и хипотези, че следите му се губят в далечното минало на прабългарите от Азия.

Повсеместно е вярването, че дръждят на Гергьовден (както и този на Спасовден) е особено плодороден – „всяка капка носи жълтица“.

Разпространен е обичаят на Гергьовден да се правят мляки.

На този ден стопаните вземат първото червено яйце, боядисано на Велики четвъртък, обикалят с него нивата и го заравяват в средата ѝ, като вярват, че по този магически начин ще стимулират раждаемостта ѝ. Това се прави и при оборите и кошарите. Другаде пазят слама от трапезата на Бъдни вечер и я разхвърлят из имота или я паят на високи места из землището на селището, за да не пада гръм и да не вали градушка. На съдовете, в които доят овцете, се слага здравец, босилек и други зелени билки или се забобдат раззеленени клони в средата на имота.

Жертвеното агне

Според народните представи св. Георги освен покровител на земеделците, е и най-могъщият покровител на стагата, затова голяма част от обредните практики и обичаите, изпълнявани на този ден, имат за цел да осигурят здравето и плодovitостта на живата стока.

На Гергьовден рано сутринта се извършва ритуалното извеждане на животните на първа зелена паша (на попас), като стагата се подкарва със зелена пръчка. На този ден се прави и първото обредно доене на овцете. Ведрото, в което се дои овцата, е украсено с венци или различни зелени растения и пресукани бял и червен конец (мартеница). По същия начин са украсени и вратата на кошарата, както и самата кошара. Млякото на първата овца се издоява през сребърен пръстен, кравайче, венец, а някъде и през речен „гергьовски камък“ с естествен отвор. Първите капки мляко се изливат на земята или върху яйце (нерядко червено), което после се заравя в земята. Широко разпространен е обичаят на този ден овцете да се хранят с обреден хляб, приготвен от жените. Също така на Гергьовден става първото вкушване на мляко и млечни продукти през годината.

Повсеместно разпространен из цялата българска етническа територия е обичаят на Гергьовден да се коли агне. Обикновено агнето се пече цяло, като след изпичането се носи в църква, за да се освети, или ако се пече на общоселската трапеза, свещеникът или стопанинът го прекадяват на място.

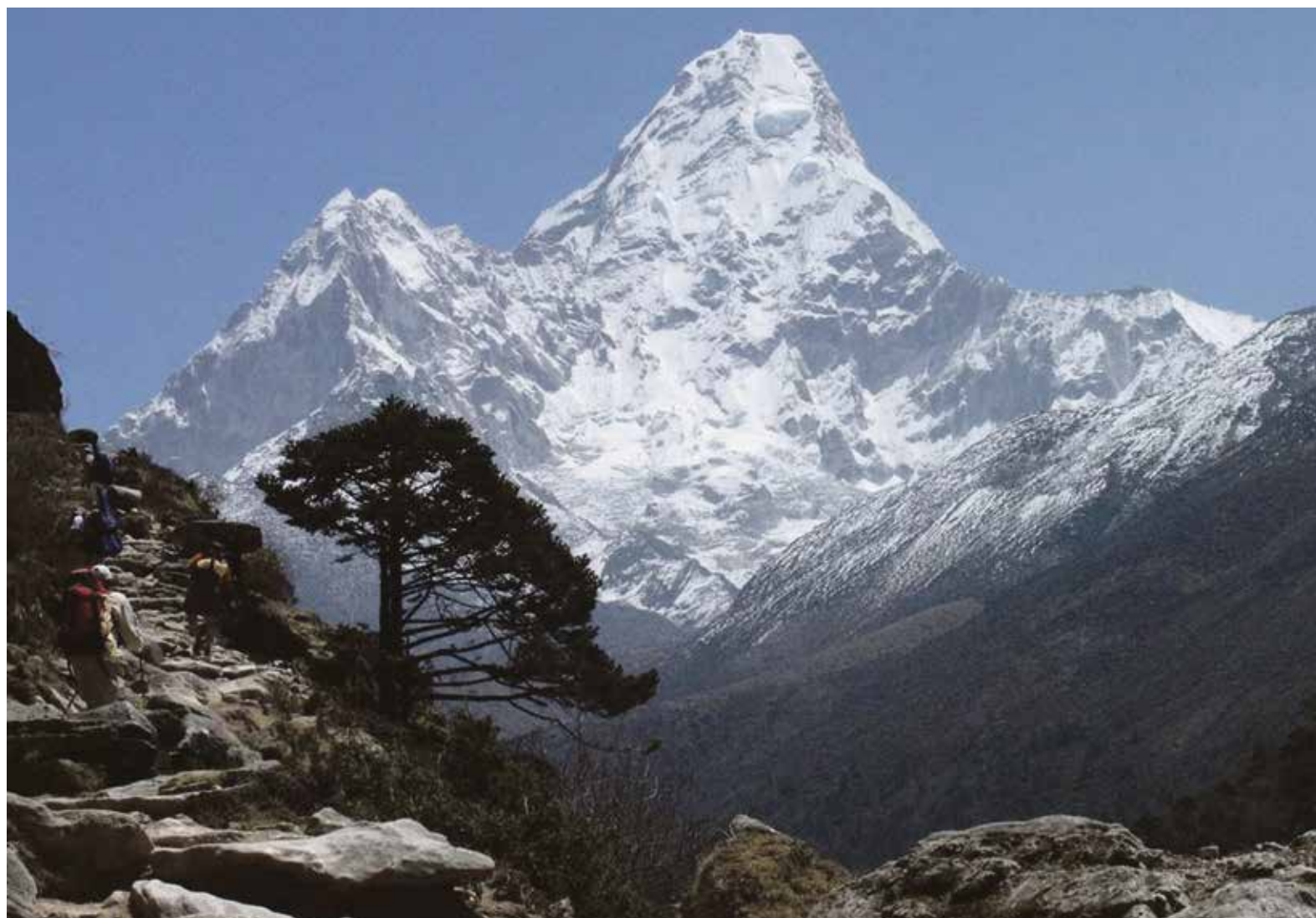
Материала подготви
Филипина Бондокова

За нас, българите, връх Ама Даблам е малко познат. Малко са дори и алпинистите ни, които могат да се похвалят, че знаят нещо повече за него. Да, трудно е със своите 6814 метра да застанеш редом до 8848-те метра на първия връх на планетата и да очакваш да бъдеш забелязан, дори и тогава, когато специалистите са те наредили по красота непосредствено до Алпайо, Матерхорн и К-2.

Въпреки всичко Ама Даблам все още няма популярността на горните три върха, защото: първият доминира над всички върхове на Перуанските Анди, а изцялните му форми са образец за понятието връх. Години наред той е хит за алпинистите от всички краища на света, защото качествата на леда там е в отлично състояние – твърд, гладък и стъкловиден. Точно такъв, какъвто го обичат алпинистите. Стените на върха и ръбовете, които ги очертават, са обвити във вечен лед и сняг през всичките сезони на годината и скала почти никога не се вижда.

Популярността на Матерхорн е безспорна. Природата го е сътворила в централната част на Европа, а художници, фотографи и представители на средствата за масова информация се надпреварват да го поставят на онзи пиедестал, откъдето той може да се вижда и оцени най-добре. К-2, освен неземната си красота, е най-трудният връх не само сред осемхилядниците, но и сред много други върхове. Ето какво казва за него всепризнатият за най-добър познавач на Хималаите проф. Гюнтер Диренфурт: "Наред с красотата му там всичко е много трудно, като се започне от основата, та чак до върхната му точка, независимо за кой маршрут става реч."

Популярността на Ама Даблам нараства много бързо най-вече след 1966 г., когато бяха обявени най-красивите върхове, и той зае своето място сред най-достойните за това престижно класиране. Върхът се намира в Източните Хималаи, на територията на Националния парк "Сагарматха" (Еверест), долината Соло Кхумбо, и е в непосредствена близост до първия връх на планетата. Извисява се направо над много трудния и опасен за преминаване ледопад Кхумбу. Най-точните му координати са: 27°51.40' северна ширина и 86°51.41' източна дължина. Макар и не от най-високите върхове – Главен 6814 м и по-ниския му събрат 5563 м, върхът е забелязан от алпинистите и специалистите най-вече заради характерните му форми – стръмни и почти отвесни стени и

Ама Даблам – красавецът на Хималаите и Непал

ръбове, обвити във вечни снегове и лед. От всичките красавци само Ама Даблам не е сам, а си има още един по-малък брат, като разлика във височината между двата е доста голяма – 1251 м.

Намирайки се на пътя за Еверест и Лхоце, върхът дълги години не бе забелязан от търсещите спортни изяви алпинисти. Поради това първото му изкачване е осъществено твърде късно – на 13 март 1961 г. от много силна интернационална група, в която личат имената на Майк Гил и Уоли Романис от Нова Зеландия, пре- възходния американец

Бари Бишоп и г-р Уърд Майк от Великобритания. Четиримата алпинисти са членове на мащабна спортно-научна новозеландска експедиция, ръководена от легендарния Едмунд Хилари, първопкорителя на Еверест (29 май 1953 г.).

Основната спортна цел на експедицията е зимно изкачване на връх Макалу 8481 м. Тъй като условията за зимно изкачване на един толкова висок връх при зимна обстановка – първо зимно изкачване на осемхиляден връх, се оказват много трудни, споменатите по-горе алпинисти насочват усилията си към близкия, но сравни-

телно по-нисък връх Ама Даблам. Трудностите, породени от студентите зимни дни, както и техническите особености на върха, създават много проблеми на международния екип. Алпинистите обаче са добре аклиматизирани от опита им на Макалу. Подготвени са отлично технически и физически от многобройните си предишни изкачвания и това им осигурява пълен успех. При самото изкачване алпинистите прекарват една тежка и много студена нощ на 5800 м, но това не им попречва да запишат имената си като първопкорители на връх Ама

Даблам, който все още не е посочен като един от най-красивите върхове на света.

Значителен успех постига и втората група на новозеландската експедиция, съставена от научни работници и ръководена от г-р Силвер Хат, която има за задача да изследва измененията, които настъпват в организма на алпинистите, работещи продължително време на големи височини.

Насърчени от този успех, три години по-късно, през февруари 1964 г., всепризнатият специалист в организиране на големи алпийски експедиции г-р Карл-Мария

Херлигкофер повежда 8-членна западногерманска експедиция с цел зимното изкачване на връх Нанга Парбат по неговата южна стена. Когато обаче алпинистите достигат 5800 м, пакистанското правителство прекратява едностранно правото им на изкачване поради възникналите недоразумения между ръководителя на експедицията и офицера за свръзка...

През 1974 г. в подножието на връх Лхоце се появява силна полска експедиция, ръководена от Анджей Завада, който години по-късно ще се окаже най-добрият

специалист на зимните изкачвания на осемхилядни върхове. Експедицията му има за цел да изкачи върха в есенния (следмусонен) период, но по различни причини тя закъснява и иска продължаване на своята дейност, с което експедицията прераства в зимна. Опитът им завършва без успех, защото, когато щурмовата свързка достига на 8250 м, времето рязко застудява и температурата пада до минус 46 градуса. Пред опасността от измръзване алпинистите отстъпват, когато до крайната цел са им останали само 266 м.

Тези и още няколко по-незначими зимни опити дават основание на непалското правителство официално да разреши трети алпийски сезон при изкачването на осемхилядни върхове и това става през 1979 г. В този смисъл трябва да се отгаде заслуженото внимание на големия успех, постигнат на 13 март 1961 г. от обеду-

нения състав на новозеландци, американци и англичани на връх Ама Даблам. До 1979 г. правителството на Непал издаваше разрешения само за два сезона – пролетен период (предмусонен) през април-май и есенен (следмусонен) през октомври-ноември.

Според етимологията името на върха означава "Майчина огърлица от перли". "Ама" на местния език означава майка или баба, а "даблам" е специална торба, чанта или нещо подобно, в което старите жени носят най-скъпоценните си неща – пари (рупии), злато и други ценности. И тъй като по пътя към върха в границите на около 6000 метра има много характерен нависнал ледник, който много наподобява тази торба, както и двата характерни ръба, които тръгват в две различни посоки, наподобяващи майчина прегръдка, те определят и избора на името на върха.

В последно време, и

то най-вече след като върхът бе включен в състава на най-красивите върхове, неговото изображение в Непал може да се види на няколко емисии от непалските банкноти (рупии), на етикетите на многожестко спиртни и безалкохолни напитки, на минерална вода, бира и редица още продукти от местното производство.

Много рядко върхът може да се срещне и под името Ама ДаблаН или АмУ ДаблаН. Относителната му височина (от основата до върхната му точка) е 1027 м, което му придава своеобразна красота, величие и предупреждение към тези, които са тръгнали на битка с него.

Първото българско изкачване на този красивец става на 23 ноември 2009 г. Организатор и ръководител на групата е един от най-успешните български планински водачи (top-guid) Георги Георгиев, познат в планинарските среди

повече като "Черния". Организираната от неговата агенция група е повече туристическа и се състои от десетина души. Но тъй като в групата има и няколко силни алпинисти, е предприет успешен опит за изкачването на върха по класическия маршрут, по който от няколко години преминават много комерсиални експедиции. Нашите алпинисти обаче предприемат самостоятелно изкачване и се справят без проблеми. Преди това те осъществяват аклиматизационно изкачване на връх Айланг пик (6189 м), в което взема участие и придружаващата я трекинг група.

Опитът си за изкачването на върха започват 7 души, но поради заболяване Красимир Стоянов се връща от лагер 2 (6000 м). Нагоре успешно продължават Георги Георгиев – ръководител, Мариан Вълчев, Илиан Кинов, Жеко Вџев, както и две алпинистки Яна Христова и Калина Шип-

кова. Ето какво преди 8 години Черния Жоро е записал в дневника си: "Това бе едно изкачване, което ще започна с липсата на драматизъм, героизъм, егизъм и още други "изми". Ще го започна с атмосферата на приятелство и хармония между участниците в него. Стана така, че на 23 ноември 2009 г. изкачихме Ама Даблам с Мариан, Илиан, Жеко, Янка и Калина. Върхът е страшно красив, маршрутът – въздушен и елегантен, скалата – здрава, а въздухът рядък! По пътя нагоре изградихме преден базов лагер (5400 м), прескочихме лагер 1 (5700 м), направихме лагер 2 (6000 м), където нощувахме. На 23 ноември тръгнахме в 4.30 часа, като подминахме лагер 3 на около 6400 м и след достигането на върха се върнахме отново до лагер 2, където отново преспахме. На следващия ден се спуснахме в долината и оттам към Катманду."

Тъй като към насто-

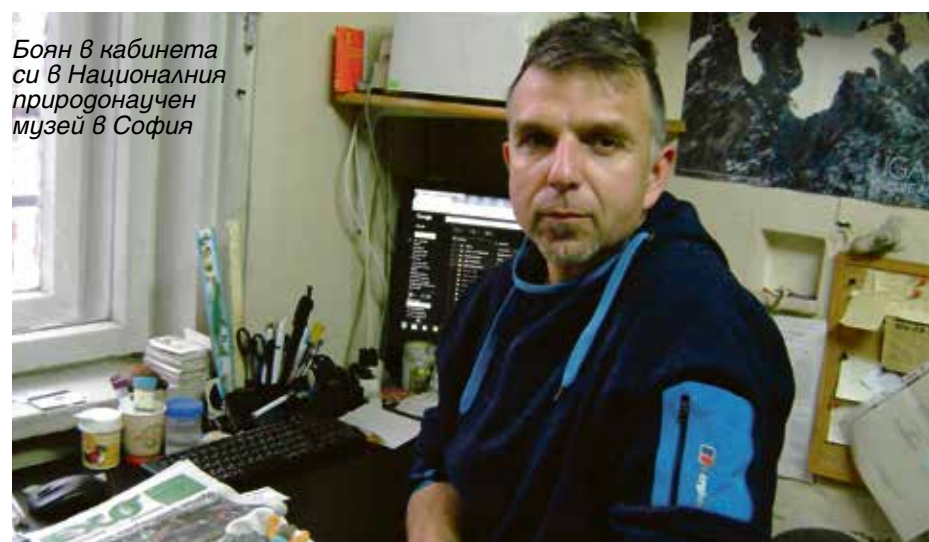
ящия момент върхът се изкачва от много комерсиални групи, пътят по маршрута е обезопасен с паранет. Най-голяма трудност и най-вече опасност представлява нависналият ледник "Даблам", дал и името на самия връх. Пресен е случаят с испанската група, която в началото на двехилядната година при опит за изкачване на върха е застигната от откачил се леден блок от този ледник. Трагедията е била неизбежна – загива цялата група.

Преди този трагичен случай изкачването на върха бе свободно. С цел подобряване на контрола над вече многобройните кандидати за изкачването на този връх, правителството на Непал въвежда процедура на разрешение, която е значително по-облекчена от тези, които се изискват за по-високите върхове и най-вече за осемхилядниците на територията на Непал.

Доц. Санджо БешеВ

На гости на алпиниста Боян Петров

Искам да
вляза сред
първите 40,
изкачили 14-те
осемхилядника,
и сред първите
20, направили
го без
използването
на кислородна
маска

Боян в кабинета си в Националния природонаучен музей в София

За първи път в историята на конкурса, алпинист става "Мъж на годината"

Продължение от стр. 1

- Кои Ви подкрепя в тези каузи?

Подкрепят ни преди всичко колеги от научните среди, екоактивистите, както и голяма част от активните туристи, защото всички те знаят последиците от тези проекти. Ще го обясня по следния начин - ако на един човек му отрежеш единия пръст, той ще продължи да бъде човек. Ако му отрежеш още два или три пръста, той пак ще продължи да бъде човек, но го животно ще остане инвалид. Същото е и с осакатяване строгостта на режимите в парковете. Започва се с отнемането на малка територия, после се откъсва още едно парче и така, ако всеки план на управление само отнема, накрая какво ще остане от парковете? Категорично не трябва да допуснем това нещо. С нас са и всички млади хора, които са ходили в други планини по света и са видели, че там далеч не ските са основната дейност, която носи пари за парковете и околните населени места. Целта ни е да развием и наложим практики, измислени с фантазия, които целогодишно използват планината по щадящ начин, без необходимостта от прокарването на писта след писта, без нужда от стопанско ползване на горите, без нарушаване спокойствието на животните, без нови строежи.

- Смятате ли, че ще успеете?

Много силни и хитри са лобистите, които седят зад екипите, разработващи новите, почти поръчкови планове за управление. В момента Министерството на околната среда и водите е под огромен натиск от страна на големите инвеститори, за да минат техните идеи, слаби текстове, дупки и вратички в новите планове, така че те да си прокарат всичко. Работят със силни адвокатски кантори и подставени, зависими лица на всякакви нива в йерархията и медиите. Ние се стараем да разбираме навреме техните намерения, за да можем да реагираме. За разлика от нас, на тях им се плаща, за да защитават интереса на тази или онази компания - на нас никои не ни плаща. Абсолютно невярно е твърдението за екологизация, че са зелена мафия, че живеят от евромилиони и т.н. Напротив - повечето от нас нямат дори коли, камо ли да живеят като шейхове, както ги представят кафявите ни медии. Водим нормален, скром

живот, както 95% от хората в България.

- И след "Мъж на годината"?...

"Мъж на годината" беше просто още една корона. Факт е обаче, че хората ми я сложиха, не я сложи жури или комисия. Това беше избор от трима номинирани: аз, писателят Георги Господинов и параолимпийецът Ружди Ружди. Всеки един от нас имаше еднакви шансове да бъде първи. За мен са гласували около 60% от участниците във вота. В историята на цялата класация "Мъж на годината" за първи път печели алпинист и човек на екологичните каузи. За мен това е добър знак - значи хората виждат, че дейностите ми имат значение за повдигане самочувствието и националния дух, както и са важни за развитието на цялото ни общество.

- Как тренирате, в кои планини правите преходи? В наши или в чужди?

Винаги само в България съм тренирал за всичките осемхилядници. Напълно достатъчно ми е редовно да изкачвам Копитото, Черни връх, Мусала. Ходих на Мальовица на 2 януари, убедих се, че мога да правя 5-часови преходи. Познавам добре тялото си, в момента още свиквам с натоварванията и планирам през април да се кача от Боровец до Мусала.

- Издадохте книга, която предизвика голям интерес...

Мислех, че съм я написал само за туристи и алпинисти - за тесен кръг от хора, които примерно са и читателите на вестник "Ехо". Но след като я представих в 6 града в България, след като събрахме публика заедно със София над 1500 човека и за 1 месец успяхме да реализираме целия първи тираж от 3 хиляди бройки, се убедих, че не е така. Български автор на книга за върхове да продаде 3 хиляди за 1 месец, е рядко постижение в днешни дни. Затова съм много горд, като видях, че книгата я четат и хора, които искат да научат нещо повече за духа, за това, какво сега се постижението, как се изкачват тези върхове.

Подзаглавието на книгата е "Наръчник за изкачване на високи върхове". От позицията на човек с 21 върха над 5 хиляди метра вече имам достатъчно богат опит от различни височини в планини на пет континента. Описах много моменти от подготовката, тренировките, търсенето на спонсори. Постарах се да повдигна завесите от кухнята на експедициите, които

Българското знаме е отново на Анапура (8091 м), 30.04.2016 г.

обикновено остават частично затворени в историите и отчетите, които се публикуват. Винаги съм се чудел как точно успешните алпинисти се организират преди заминаването, така че в края винаги да имат връх. Непрекъснато разсъждавам какво ние пропускаме и къде грешим, така че да не успяваме да бъдем успешни навсякъде.

- А ще има ли следваща книга?

Първо трябва да изкача тези 6х8000 върха, които ми остават. Досега съм изкачил най-трудните, най-смъртоносни и най-тежките. Остават ми по-лесните, но няма да подценя нито един от осемхилядниците. Подценяването на противника е първата крачка към всеки провал. За всеки един ще се готвя по еднакъв начин, с огромна страст и енергия. В момента не се чувствам готов за Еверест. Там не можеш да отидеш полуподготвен, трябва да си звяр за върховете!

- Как съвместявате научната работа със спортната дейност?

В момента ми тежи, че в последните три години оставих науката на заден план. Аз работя в БАН, от мен се иска научна продукция, но в момента за мен има друг приоритет. Шегувам се с колегите, че някой ден и аз вероятно ще стана като тях доцент или професор, но те едва ли ще изкачат

всички тези върхове! Виждам, че сега ми е моментът за върховете, предпочитам сега да ги довърша и след това да се върна в науката и няколко години да си почина от спортните цели. В момента изкачването ми е спортна цел, която изисква да й отдам много време. Няма покорени върхове без жертви от страна на човека, който ги покорява. Затова сега жертвам науката, личното си време и съм се посветил почти само на върховете.

- Какви са плановете Ви?

На 23 март, точно 7 месеца след катастрофата в Кресненското дефиле, бях на спироергометричното натоварване на бягаща пътека в базата на Министерството на младежта и спорта. Мнението на д-р Любомир Младенов е, че имам добри данни на физиологичните показатели, но опорно-двигателният ми апарат е все още недостатъчно възстановен. Планирах Еверест за тази година, но ще го отложка за 2018-а. През следващите два месеца ще продължа да се възстановявам и да тренирам, за да си подобря формата. През лятото планирам да тръгна към Гашебрум-2, връх, на който през 2009 г. се отказах на 30 метра преди най-високата точка. Ако там всичко мине нормално, есента мисля да замина за други върхове в Хималаите, които ще ги определя, като наближи моментът.

- А като изкачите всички най-високи върхове, какво ще правите след това?

Задачата ми е тежка, остават ми 6 върха. В света сигурно има 10-15 човека, които в актива си имат над 10 осемхилядника, но все още не са ги изкачили всичките. За сравнение на сложността в тази задача ще ви кажа, че в Космоса досега са летели 546 астронавти, а едва 34 човека са изкачили четиринадесетте осемхилядника. Аз искам да вляза сред първите 40, изкачили 14х8000, и сред първите 20, направили го изцяло без използването на кислородни бутилки. Това ще е огромно постижение. Само 17 нации досега са излъчили алпинист, постигнал Хималайската корона. Добре развити страни, като Германия, САЩ, Япония, Австрия, Швейцария и други, имат само по един катерач в тази класация. Целта ми е в следващите няколко години да излъчим и българин, който да се увенчае с тази престижна върхова колекция, защото, очевидно, да отидеш в Космоса, е по-лесно.

Интервюто взе Емилиа Матеина

Преди години бе нашумяла една хипотеза, която ласкае националното ни самочувствие и гласи, че прочутият испански мореплавател и конкистадор Алонсо де Охеда, участник във втората експедиция на Христофор Колумб и откривател на нови земи в Южна Америка, е от български произход.

Дали е така, или не, ще оставим да съдят историците. А ние нека да видим кой е всъщност Алонсо де Охеда според официалната му биография и какви са неговите постижения, заради което останал в историята с прозвището „Първият конкистадор“.

Той е роден между 1466 и 1470 г. в малкия испански град Куенка, в знатен, но обеднял род на кастилски рицари. През младостта си взел участие във войните срещу арабите, където получава отлична бойна подготовка. Характерът му бил упорит, решителен и волеви. Когато Колумб започнал да търси спътници за своята Втора експедиция през 1493 г. до новооткритата „Индия“, младият идол без колебание се записал офицер на една от 17-те корабли.

В историята е документиран фактът, че поради някакви причини по време на експедицията Охеда влязъл в конфликт с Колумб.

След като се завърнал в родината, през 1499 г. Алонсо де Охеда организирил собствена експедиция към Новите земи. В състава ѝ бил включен и неизвестният тогава флорентински търговец Америго Веспучи, комуто съдбата отредила да даде името си на новия континент.

В края на юни 1499 г. експедицията стигнала до Новия свят в района на днешен Суринам. Там испанците се разделили на две. Охеда продължил с 2 кораба по протежение на брега на днешните Гвиана и Венецуела на северозапад, достигнал устието на Ориноко и навлязъл в Карибско море. По пътя изследвал и картографирил над 1000 мили по южноамериканския бряг - от устието на Амазонка до Централна Америка.

При нос Когер Охеда се срещнал с групата на Веспучи, след което били направени много открития: остров

Първият конкистадор

Кюрасао, заливът Маракайбо (Венецелският залив) и едноименното езеро, брегът на Гвиана, полуостров Гуахира.

Когато корабите на експедицията навлезли в спокойния, дълбок залив Маракайбо и стигнали до някакво индианско село, пред тях се разкрила необикновена гледка: направо във водата, върху високи пилони, се издигали гървени жилища, а в каналите между тях сновели канути. Зрелището така впечатлило испанците, че те нарекли тази земя Венецуела (на испански - „малката Венеция“). Това название се запазило и до днес.

Отначало туземците посрещнали пътешествениците приветливо, но скоро избухнал някакъв конфликт и ги

атакували. Испанците бързо разгромили нападателите, след което продължили по пътя си и достигнали нос Маракайбо. Една година по-късно, през юни 1500 г., Охеда и спътниците му се завърнали в Испания.

През 1502 г. Алонсо де Охеда организирил втора експедиция.

Тя достигнала брега на Южна Америка при вече познатия залив Маракайбо и там бил основан град Санта Крус - първото европейско селище на континента (дотогава испанците били построили вече няколко селища, ала само по Карибските острови). Експедицията достигнала днешен Парагвай, но тогава избухнал бунт. Охеда бил обвинен в измама, окован във вериги и позорно изпратен обратно за Европа. С големи затруднения успял да се оправдае и през 1504 г. го освободили - но продължителният съдебен процес го довел до крайна бедност.

Обаче този неуспех не отчаял неукротимия авантюрист. Той решил да организира трета експедиция. Това се случило през 1509 г., но този път предвидливо си запазил официалната длъжност губернатор на земите, които щял да открие в Новия свят. В екипажите били включени хора, прочули се по-късно по цял свят: откривателят на Тихия океан Васко Нунес де Балбоа, завоевателят на Империята на инките Франсиско Писаро, покорителят на ацтеките Ернан Кортес (за съжаление поради заболяване Кортес в последния момент останал на брега). След време всички те останали в историята като „конкистадорите“ (от исп. „конкиста“ - завоевание).

Когато корабите акостирали до бреговете на Южна Америка, се случило фатално събитие. Упоритият и твърдоглав Охеда не послушал предпазливите съвети на спътниците си, а взел 70 войници и навлязъл навътре в сушата. Отначало всичко вървяло добре, испанците заловили неколцина туземци и богата плячка, но през

нощта внезапно били нападнати от индианците и почти целият отряд бил унищожен. Успели да се спасят само двама - един млад войник и самият Охеда, който бил ранен с отровна стрела. Неговият спътник обгорил раната с нажежено желязо, което спасило живота му. После войникът се завърнал на брега и разказал какво се случило. Самият Охеда дълго скитал из джунглата. Спътниците му случайно го открили да лежи в безсъзнание на морския бряг.

Основаването на колонията Сан Себастиан в залива Ураба обаче преминало успешно. Тя станала първата сериозна испанска крепост на континента. Но за по-малко от година глад, болести и безкрайните индиански атаки покосили доста заселници. Помощ дошла съвсем неочаквано: появил се кораб, бивш генуезки търговски платноход, който бил превзет от група крадци и авантюристи, превърнали се в пирати. Охеда оставил колонията под командването на Франсиско Писаро и тръгнал за помощ към Еспаньола. По пътя се скарал с капитана на пиратския кораб, разбойниците го оковали и хвърлили в трюма. Но когато в океана се извила силна буря, се наложило да го освободят и му поверили, като най-опитен моряк, управлението на кораба. Охеда го докарал, вече полуразрушен, до непознатия южен бряг на Куба. Когато, след дълго скитане, се добрали до Санто Доминго, пиратите били арестувани, а главатарите им - обесени.

Самият Алонсо де Охеда - „Първият конкистадор“, умрял в бедност и забрава, без да достигне несметните съкровища, за които се носели легенди.

Това сторили последователите му - Ернан Кортес, Франсиско Писаро и стотиците други конкистадори, които тръгнали по проправения от него път.

Любомир Атанасов

Преход "Родопи – Славянка – Пирин"

Послужай 3-ти март по покана на туристическо дружество „Момини двори“ - гр. Гоце Делчев се проведе тридневен туристически преход „Родопи - Славянка - Пирин“.

В него взеха участие активни туристи от градовете Русе, Бургас, Попово, Клуб „Планинарка“ към ТД „Пирин“- гр. Разлог и Гоце Делчев.

Домакините от Г. Делчев бяха направили перфектна организация и програма. Посетиха се интересни места като древното светилище „Скрибина“ край село Крибул, ландшафтно - исторически парк „Градище“ до с. Долно Дряново, хижа „Славянка“, Музея на Пейо Яворов в с. Голешово, хижа „Извор“ и Папазчаур. На двете хижи туристите бяха по-

срещнати сърдечно, а заедно с хижаря Тодор споделиха Тодоров ден с много песни, хора и веселба. С нетърпение се чака следващата среща на хижа „Яворов“.

Клуб „Планинарка“ изказва благодарност към организаторите Петър Смилянов и Атлазка Шишкова от ТД „Момини двори“.

Мария Кузманова

Пролетен празник...

Продължение от стр. 3

Тасуда Митова, председател на клуба домакин, с венец от цветя в косата, щастливо усмихната, приветства всички и подари букет цветя за „добре дошли“ на гостуващия клуб чрез Стоил Илиев, негов председател. Той също приветства всички присъстващи.

И така, 78 души туристи ветерани, от които 22-ма петричани, влязохме в ресторанта. Обявихме, пийнахме ракийка и винце. Тогава пред нас се изправи Георги Чапкънов, собственик на ресторанта, и прочете няколко свои неопечатани стихотворения. Гневни, с гражданско присъствие и политически привкус, те явно бяха в унисон с настроението на аудиторията и бяха посрещнати с бурни ръкопляскания. След това Стоян Харизанов от домакините изпълни няколко стихотворения от наши известни поети, посветени на пролетта. „Пролет моя, моя бяла пролет...“ и още, и още. Стихотворение, но за любовта, изпълни Гюрга Русакова от домакините. След това двата оркестра: спомнатият - на гостите, и този на домакините, състоящ се от Сашо Манчев с акордеон и Асен Димитров с тарамбука, свиреха вдъхновено, редувайки се, и осигуриха непрекъснато да звучи музика на тази среща. Хората се виха и в ресторанта, и навън. Създаде се такова настроение, че лицата на всички сияеха. Когато се разделихме, всички изразиха съжаление за пропуснатите около 15 години, през които двустранни срещи не са били провеждани, и готовност да продължат тази традиция, възродена на днешния ден. Нещо повече, клубовете на туристите ветерани от най-южната част на Югозападния район - Петрич, Сандански и Гоце Делчев, имат амбицията да провеждат такива двустранни срещи по няколко пъти годишно.

Скъпи приятели от Петрич, отсега ви каним да посрещнем заедно пролетта през 2018 година!

Текст: Донка Янева, гр. София
Снимка: Славка Михайлова, гр. Сандански

Най-големият град в Централна Америка - Гватемала, е наричан от своите жители с обич просто „Гватем“.

Иначе пълното му име звучи доста тържествено: „Нова Гватемала на Възнесението на Дева Мария“.

В този модерен град не е съвсем безопасно - но пък твърде вълнуващо. Ярката, пъстра Гватемала е приела влиянието на модерните времена, като го смесва с традиционния латиноамерикански колорит. Тук съжителстват гета с луксозни вили, небостъргачи - с древни храмове, а кипящият по улиците живот най-добре се описва с думата „хаос“.

Гватемала може да бъде изходна точка за пътуване с автобус до съседните страни: Мексико, Белиз, Салвадор и Хондурас.

Испанските конкистадори основали града през 1524 г. и го нарекли Сантяго. Не изминали и 20 години, когато вулканично изригване го унищожило и покрило с пепел.

През 1773 г. друг природен катаклизъм - мощно земетресение, разрушило из основи тогавашната колониална столица Антигуа. Тогава испанският крал Карлос III заповядал да бъде построен град на мястото на засипания с вулканична пепел отдавна забравен Сантяго.

Така се появил град Гватемала.

Официалното му обявяване за столица на независимата Република Гватемала станало през 1839 г., което бързо го превърнало в главен културен и административен център на страната.

През 1918 г. и 1976 г. нови силни земетресения разрушават голяма част от сградите. Затова не е изненадващо, че на практика в града няма впечатляващи древни паметници.

Основният градски транспорт са автобусите, които обикновено са претъпкани. Ако турист реши да пътува с тях, трябва да се грижи старателно за портмонето си. Нощем не се препоръчва да бъдат използвани, тъй като често са обект на въоръжени нападения.

Всички стари градове в Латинска Америка са изградени по една и съща испанска планировка: улиците се пресичат

Гватемала

ГЛАВНИТЕ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ НА СТОЛИЦАТА СА:

- историческият център;
- църквите и катедралите;
- музеите, сред тях „Мирафлорес“, Музеят за платове и облекла на индианците майя, Националният музей на модерното изкуство и др.

под прав ъгъл, а в центъра се намира главният площад. Гватемала не е изключение. Тя е разделена на квартали с „авениди“ (булеварди) от север на юг и с обикновени улици - от запад на изток. Центърът е най-впечатляващата част. Олющени къщици, криволичещи тротоари и малки магазини съседстват с нови сгради и добре запазени стари имения. Сърцето на града е централният площад, където до пилоната с националния флаг на Гватемала гори вечен огън, посветен на неизвестните герои от цял свят. В неделя на площада и в близкия парк се разгръща пазар, който е любимо място на местните жители за пазаруване, сре-

щи и събрене с приятели или просто за приятна разходка. Незабравимо изживяване е да се озовеш сред тълпи народ, обкръжен от музиканти и художници. През останалите дни в Централния парк царят тишина и покой и се мяркат само редки минувачи.

В Гватемала има градска зона с характерното название Zona Viva - „Жива зона“. Тук е районът на най-посещаваните заведения и нощния живот.

Самата страна е известна със своите висококачествени текстилни изделия. В столицата можете да си купите дрехи от памук и вълна, изработени в различни региони, всяка от тях със свои характерни шарки и рисунки.

Тук всеки може да намери нещо любопитно. Туристите, които говорят испански и се интересуват от историята на майите, ще намерят в Гватемала редки книги по този въпрос. Колкото до любите-

лите на силните напитки, те несъмнено ще оценят високо гватемалския ром Ron Zacapa Centenario. Най-евтино може да бъде купен в безмитната зона на летището - 40 долара за еднолитрова бутилка.

В някои от парковете на Гватемала може да си починете от жегата и да се полюбувате на буйната южноамериканска растителност. В парка „Морасан“ се издига паметник на Христофор Колумб. Популярен обект за туристическо посещение е Националният дворец - там се влиза на всеки 15 минути.

В града има зоологическа градина, а на хиподрума често се провеждат борби с бикове.

В южната част на Гватемала се намира Новият град. Забележителностите там са Кулата на реформатора - гватемалска версия на Айфеловата кула с височина 75 м, неоготическата църква „Юрита“, Ботаническата градина, Университетът „Сан Карлос“ - който е основан през 1676 г. и е най-старият в Централна Америка. Специално внимание заслужава забележителният музей „Попол Вух“, където се съхраняват археологически находки, събрани от цялата страна.

В парка „Минерва“ се намира огромна релефна карта на Гватемала, създадена през 1904 г.

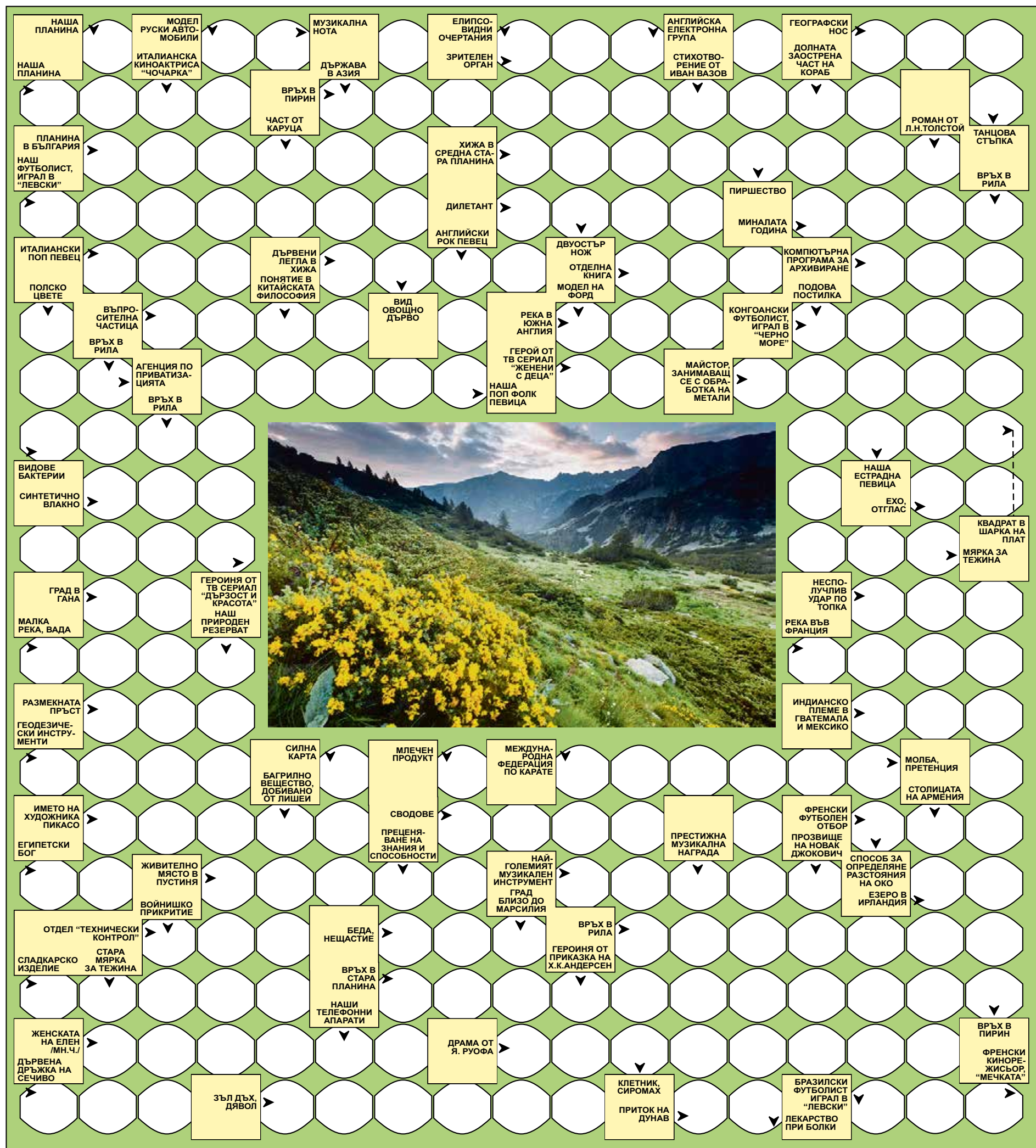
В близост до града са разположени руините на древния град Каминалгуя - един от първите центрове на майите. Това е мястото, където се е зародила традицията да бъдат създавани пирамиди и скулптури.

Културният живот на Гватемала е пъстр и разнообразен. В повече от 30 големи галерии се продават картини, рисунки и скулптури на гватемалски художници. В театрите с голям успех се играят пиеси на гватемалски автори.

Освен старинния „Сан Карлос“, Гватемала разполага с още 3 университета, както и с Консерватория, Школа по изкуствата, Академия на науките.

Столичната библиотека е най-голямото книгохранилище в страната - в нея се пазят почти 200 хиляди исторически документи, които разказват миналото на тези древни земи.

Белимир Христанов

РЕЧНИК: ВАВА, МАМ, МОКЕ, ОБАН, ОРБИТАЛ.

Виктория КРЪСТЕВА

ОТГОВОРИ:

ВОДОРАВНО: Око, кап, Пила, Яловарника, Родопи, Амбрияца, Сираков, Лаик, Лани, Нек, ОТВЕЩО: Мак, Пирин, Попова капа, Ока, Лорен, канарата, Окон, Лада Капина, Али Нари, Том, РАР, Напи, Кам, Моке, АП, Лина, Ал, Ковак, Кок, Каде, Паз, Ек, Дюка, Тон, Ва, Ки, Ботуш, Ок, Ли, Лакмус, Япония, Коз, Та, Слива, Изит, Риа, Месло, Овали, Обан, Кама, Бара, Рона, кап, Мам, лати, Искане, Пабло, Арки, "Рен", Ра, Оазис, Орган, Ри, ОТК, Зно, КА, ИКО, Ида, "Орбитал", Сирота, "На ком", Грами, Пир, Аналитин, кил, Мокет, Ноне, Орловец, Локум, Побита глава, Кошут, "Адам и Ева", "Сан, Сатана, Ин, Ано.

В САЙТА НА БТС -
www.btsbg.org

Планинска спасителна служба
При нещастен случай
дежурни телефони:
GSM: 1470
за абонати на MTel и VIVACOM
0887 100 237/238
- за абонати на останалите оператори;
02 963 2000 - стационарен телефон
Централен дежурен пост,
свързан с телефон 112
www.pss-bg.bg

Издава: БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
Адрес на редакцията:
1000 София, бул. "Васил Левски" № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427
Тел: 02/ 93 00 680; ISSN-0205-0943 www.btsbg.org
Ако изпращате текстове по електронната поща,
дублирайте задължително на двата адреса:
exobts@gmail.com и на emateina@gmail.com

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: Емилия Матеина
РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: проф. д-р Николай Овчаров; проф. д-р Витан Влахов; инж. Иван Петров – председател на Българската асоциация по картография; доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев, Елисавета Първанова, м. с. по алпинизъм, Йордан Йорданов - експерт „Хижи и маркировка” в БТС, Константин Койнов – ориентировач, генерален секретар на Българската федерация по ориентирване

Графично оформление и предпечат: Милен Дивитаков

Печат: "Алианс ПРИНТ"

Изложбата представя чрез снимки разнообразието от дюнни местообитания по Черноморското крайбрежие, както и скалите и сипеите в предпланинските и планинските територии извън екологичната мрежа Натура 2000.

В периода 2015-2017 г. екип от учени от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания при БАН работи по проект „Картиране и оценка на екосистемните услуги в земи с рядка растителност в България (SPA-EcoServices) по програма „Биологично разнообразие и екосистеми“.

Целта на проекта е да се подготви карта на разпространението на местообитанията, принадлежащи

Изложба „Пясъчните дюни и скалните местообитания – част от красивата природа на България“

към този тип екосистема, и чрез набор от индикатори да се направи оценка на състоянието и ползите.

Изложбата има за цел да насочи вниманието към възможностите тези територии да се използват за туризъм и опознаване на природните забележителности. Неин организатор е Институтът по биоразнообразие и екосистемни изследвания в БАН.

Из архивите на БТС

Хижа „Беговица“ в Пирин планина се намира на 1750 м н.в. и е построена през далечната 1962/1963 година. Тогава секретар на ТД „Еделвайс“ е Кирил Божков, който работи с Коста Попмодоров – основател на туристическото движение в региона на Пирин и хижестроител. На снимката са Николай Чарачиев (седналият вдясно) със съпругата си и двамата синове. Правият и чернококс младеж тогава е Любчо Атанасов, който по-късно става председател на община Сандански. На снимката са още Паско Чопев

и Иван Петров. Хижа е строена със средства на санданчани, любители на планината и природните красоти. След построяването се организира ученически туризъм както през ваканциите, така и през всички сезони. На по-късен етап председател е Венцислав Угев, а секретар на ТД „Еделвайс“, гр. Сандански, е Иван Данаилов. Последният работи близо 20 години в ТД „Еделвайс“ – гр. Сандански, и има архив от туристическата дейност през този период.

Роска Ноцова,
гр. Сандански

45 години смях не стигат

Домът на хумора и сатирата в Габрово е един от стоте национални туристически обекта. На 1 април тази година той имаше рожден ден. Празникът се откри с изпълнение на Оркестър „Габрово“ в Парка на смеха до Дома на хумора. „Хуморът ни е световен, оркестърът – габровски.“ Последваха смехове и пред кривите огледала, скечове „Така се става Габровец“ в зала „Корени на Габровския хумор“, забавни игри „Готови за полет 2205 - Габрово“ в Планета Габрово, посрещаща деца от 5 до 105 години, магично шоу „Хитростта е изкуство, усмивката – магия“, „Йога на смеха с клуб приятели“ и куклен театър „Каквото дядо направи – все е добре“. Имаше и видеозаписи от архива на Дома, а в зала „Стефан Фъртунов“ – основателят му, бе открита документална фотоизложба „Личности и събития от историята на Габровския хумор“.

Влизайки в 46-ата си година, Домът на хумора и сатирата весело се готви за 23-ото биенале на карикатурата от 19 до 21 май, за предстоящия „Благолаж“ на 21 май и чака всички с непрекъснато отворени врати.

„Светът е оцелял, защото се е смял – елате в Габрово на карнавал“ – 20 май 2017 г.

Инж. Милка Караджова

Дарителска кампания на Българския туристически съюз

Да възстановим заедно хижа „Богдан“

Построена преди 75 години от копривщенските туристи, хижа „Богдан“ е най-близкият подслон до средногорския връх със същото име. Преди 20 години тя изгара, а това означава, че всички планинари и любители на природата, които минават през района на хижа, виждат само руини.

Затова ние Ви призоваваме:

Нека съберем 100 000 лв., за да изградим хижа.

Нека продължим традицията, според която от зората на организираното туристическо движение хижите са се строели изцяло с дарения и доброволен труд.

НАЧИНИТЕ
ДА ПОМОГНЕТЕ
СА:

Като дарите средства в Централата на БТС или с пощенски запис на адрес: София, бул. „Васил Левски“ № 75, 5-и етаж, Пощенска кутия 427 в Централна поща, както и с доброволен труд.

Дарителската кампания се осъществява с помощта на ФПББ по програма „Да постигнем повече“, финансирана от фондация „Америка за България“.

ЗАРЕДИ С ВДЪХНОВЕНИЕ

- 365 -

АБОНИРАЙТЕ СЕ ЗА СПИСАНИЕ 360

100+ СТРАНИЦИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ИЗ БЪЛГАРИЯ И СВЕТА

СРЕЩИ С ВЪЛНУВАЩИ ХОРА

ТУРИЗЪМ И ПЪТЕШЕСТВИЯ

4 ПЪТИ В ГОДИНАТА

В НАЧАЛОТО НА ВСЕКИ СЕЗОН

КОЛЕКЦИЯ 25 ^{ЛВ}

ПЪЛНА КОЛЕКЦИЯ 12 БРОЯ

+ ПОДАРЪК КЪМ ВСЕКИ АБОНАМЕНТ 4 СПИСАНИЯ

ИЗБРАН БРОЙ 3 ^{ЛВ}

1 ИЗБРАН СТАР БРОЙ

СПЕЦИАЛНАТА ОТСТЪПКА ЗА АБОНАМЕНТ ЗА ВСИЧКИ ЧИТАТЕЛИ НА ВЕСТНИК ЕХО (-20%)

ВАЖИ ПРИ ОТБЕЛЯЗВАНЕ НА КЛЮЧОВА ДУМА „ВЕСТНИК ЕХО“ В МЕЙЛА ИЛИ ТЕЛЕФОНА,

ЧРЕЗ КОЙТО ЗАЯВЯВАТЕ АБОНАМЕНТА СИ:

ТЕЛЕФОН: + 359 878 678 360

E-MAIL: ABONAMENT@360MAG.BG

ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ И ОНЛАЙН ЗАЯВКА НА 360MAG.BG/ABONAMENT